

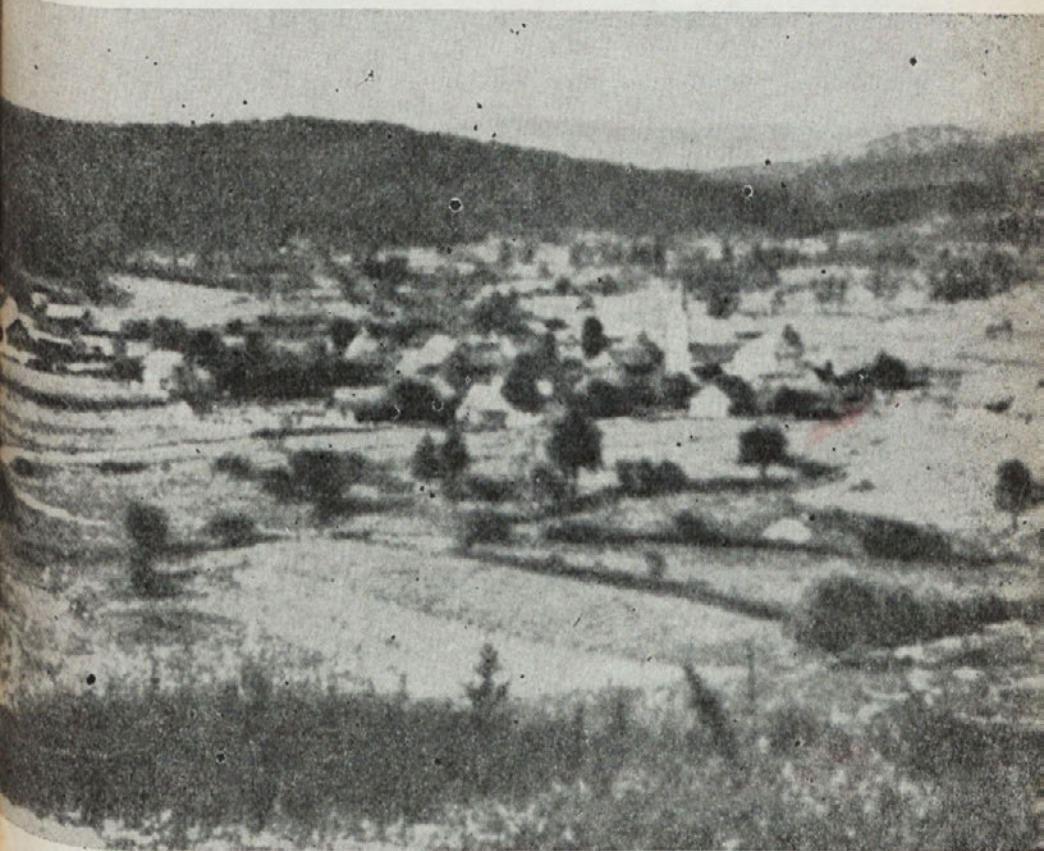

Tabor

1942

Leto „Štajerskega bataljona“

1982

EL FORTIN

9-10

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticomunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 137.176

NAROČNINA: Argentina 80.000.— pesov; Južna Amerika: 10 dolarjev; Evropa - Australija: 12 dolarjev; letalsko 15 dolarjev, za vse države.

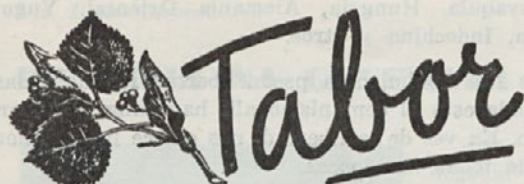
Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, (1655), J. L. Suárez — Bs. As., Argentina. Telefon: 766-7513.

Med str. 160 in 161 je vložena priloga „Slovenija, dežela moje radosti in bolečine“, ki jo je napisal rev. Vladimir Kozina.

NAŠA NASLOVNA SLIKA:

Dne 8. septembra 1943 so partizani ob 6. uri zjutraj obkolili Dolenjski odred JVvD v Garčaricah in pričela se je bitka za življenje in smrt. Tega dne je tudi kapitulirala Italija. Četnški odred majorja Moravice bi moral prihiti Grčaricam na pomoč, a se je na žalost vrnil v Srpske Moravice. Bitka je trajala dva dni in dve noči. Samo enajst četnikov se je rešilo.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Septiembre-Octubre 1982

BUENOS AIRES

September-Oktober 1982

El comunismo – nuestro enemigo de hoy, de ayer y de siempre

COMUNISMO — palabra e idea „mágica-salvadora“ — nació a fines del siglo pasado y sigue siendo siempre el motivo de discusiones y piedra de discordia. Para algunos es un ídolo, una salvación para la humanidad, el modo de vivir para el futuro, el signo del progreso etc. Para otros es un demonio personificado, la opresión, la negación de todo lo que a cualquier ser humano debe ser sagrado, la negación absoluta de la libertad y de los derechos humanos.

No conociéndolo, escuchando a sus profetas, nos parece que es la salvación de las masas oprimidas del proletariado y de la clase media. Nos parece que es el justiciero que acabará con el opresor capitalista y que dará la tan anhelada libertad y el progreso a la clase humilde. Pero cuando más profundizamos en el estudio del comunismo nos convencemos, que es la burla más cruel, que es la negación de la libertad, que es la opresión, que es la tiranía más grande de todos los tiempos y que es la esclavitud jamás vista.

El comunismo, cuando todavía no está en el poder, promete el oro y el moro. Se muestra defensor de las libertades humanas, el defensor de la clase obrera, se muestra como un símbolo del progreso y garante de los derechos humanos, de la igualdad de las clases y como único salvador de la humanidad.

Pero cuando ya está en el poder, al cual nunca llega por vía democrática en las elecciones libres, con el sufragio de la mayoría popular, sino por la fuerza, el terror, se quita la máscara salvadora y se muestra tal como es en la realidad. En vez de liberación nos da esclavitud.

Cuando y donde gobierna el comunismo, no hay democracia, no hay libertad, no se respetan los derechos humanos.

Esto se está comprobando desde que el comunismo subió al poder

en Rusia, Polonia, Checoslovaquia, Hungría, Alemania Oriental, Yugoslavia, Bulgaria, China, Cuba, Indochina y otros.

Esto lo vemos en todos los movimientos pseudolibertadores de todas las latitudes de la tierra. Donde está el comunismo allí hay sangre, terror, opresión, sufrimiento y pánico. En vez de la libertad, nos ofrece las cadenas de la esclavitud más cruel de todas las épocas.

Komunizem – naš sovražnik danes, včeraj, in vedno!

KOMUNIZEM — „očarljiva in rešilna“ beseda in ideja — se je pojavil ob koncu preteklega stoletja. Za nekatere je ideal, rešitev za človeštvo, način življenja v bodočnosti in znamenje napredka, itd. Za druge je poosebljeni vrag, tiranija, preganjanje, nasilje in zanikanje vsega, kar je vsakemu človeku najdražje: absolutna negacija svobode in človečanskih pravic.

Dokler ga ne poznamo in samo poslušamo njegove lažnive preroke, se nam zdi, da je to rešitev zatiranih slojev proletariata in meščanstva. Se nam zdi, da je komunizem odrešenik in pravičnik, ki bo, uničil kapitalističnega tlačitelja in da nam bo dal svobodo in rešitev človeštvu, kakor tudi napredek preprostim ljudem. Toda kadar se poglobimo v študij o komunizmu, se prepričamo, da je zatiranje in najhujša tiranija v vseh časih in vseh dobah in da je najhujše suženjstvo.

Dokler komunizem še ni na oblasti, obljublja gradove v oblakih, se kaže branilca človečanskih svoboščin in pravic, hoče biti branilec delovnega ljudstva in se kaže kot simbol napredka, porok človečanskih pravic in zagotavlja enakost vseh razredov skupnosti.

Ko pa pride komunizem do oblasti, do katere nikoli in nikjer ni prišel potom svobodnih in demokratskih volitev, izvoljen po večini naroda, si sname masko in se pokaže v vsej slabosti, hudobnosti in goloti. Namesto osvoboditve nam prinese sužnost. Kadar in kjer vlada komunizem ni demokracije, ne svobode, ni enakosti in ni spoštovanja človečanskih pravic.

To lahko dokažemo in vidimo, odkar je komunizem na oblasti v Rusiji, na Poljskem, v Češkoslovaški, na Madžarskem, v Vzhodni Nemčiji, v Jugoslaviji, v Bolgariji, na Kitajskem, na Kubi, v Indokini in drugod.

To lahko opazimo v vseh lažnjivih osvobodilnih gibanjih v vseh predelih sveta. Kjer je komunizem, tam teče kri v potokih, tam je strah, tam je preganjanje, trpljenje in preplah. Komunizem nam da namesto obljubljenega raja najhujši pekel. Namesto svobode, nam podari verige suženjstva, kakršnega vse do komunizma nikdar in nikjer ni bilo.

OB MISLI NA GENERALA LEONA RUPNIKA

Čas hiti z nezadržnim tempom in dogodki v njem ostajajo za njim, kakor žični drogovci ob drvečem vlaku. In ti dogodki so v krajih z okoliščinami in v njih še vedno žive ljudje, ko so nastopali s svojim vplivom, ali dojemali vpliv dogodkov. Tudi ti ljudje se odmikajo s časom. Le ob spominu izrednega dogodka, ali spominu smrti, se nam spet približajo, da se ob njih ustavimo. Ne čakajo priznanja ker vedo, da ga skoro podzvestno skrivamo v predsodkih in strahu, da bi mi sami izgubili nekaj svojega lastnega. V njihovem pogledu dobrote ni več vprašanj, ne sodbe, ne želja. Vse je tako lepo in dobrota sama, celo tistim, ki jih ob njihovem času niso razumeli ali jim celo bili nasprotni.

Kot smo imeli v preteklih dobah slovenske zgodovine močne osebnosti, ki so znale reči potrebno besedo o pravem času in nakazati smernice narodu, v verskem, političnem in gospodarskem oziru, tako smo imeli tudi v našem času velike Slovence, ki jih ni bilo strah stati na pozornici, kljub viharju, ki se je bližal, kljub veliki osebni nevarnosti, kljub kritiki in napadom tujega in domačega sovražnika. Nadškof dr. Anton B. Jeglič, dr. Marko Natlačen — ban, minister dr. Anton Korošec, voditelj dijaške mladine duhovnik dr. L. Erlich, ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman in končno vrhovni poveljnik domobrancev general Leon Rupnik.

Ko je general Rupnik videl, da je bil slovenski vaški stražar prevaran z angleško obljubo na Turjaku brez poveljstva in, da je bila premagana in pobita četniška enota poveljnikov brez vojske v Grčaricah, po drugi strani pa videl, kako so stražarji skrajne Dolenjske — pri Zameškem in pred vrati Ljubljane na sv. Urhu, razbili partizanske brigade, je spoznal silo slovenske mladine do življenja v svobodi, brez tuje navlake.

General Rupnik je bil vojak, zato mu ni bila mar mešetarija svetovne politike — kako bi, če ne bi — zanj je bilo vsako slovensko življenje več vredno, kot prazne obljube svetovnega židovstva. S ponosom, kot so bili ponosni fantje, je stopil njim na čelo — slovenski vojski, slovenski general! In tej vojski je pripel na čelo slovensko zastavo in slovenski grb — prvi v zgodovini naroda! In tej vojski so poveljevali v slovenskem jeziku!

V tem je vsa skrivnost nenavadne hrabrosti slovenskega domobranstva. Ti fantje so vedeli, da se borijo za svojo zemljo, ne za sovjetsko re-

publiko, za vero očetov, ne za partijo tuje ideologije, da jih vodi slovenski general pod čisto slovensko zastavo, ne plačanec boljševiške Moskve, s petrokrako komunistično krvavo zvezdo in stisnjeno pestjo! Zato so bili ti fantje pod njegovim poveljstvom zmožni čudežev v borbah in Slovenija je upala na vstajenje v novo boljše življenje!

In prišla je tista naša zadnja slovenska pomlad — — !

Ranjen sem ležal v ljubljanski vojni bolnici. Majskega jutra me je prebudil vrisk in pesem, pa živahno govorjenje in tekanje po hodnikih in dvoriščih. Potegnil sem se do okna in ga odprl. Sveže pomladansko jutro je dihnilo vame. Po Zaloški cesti in po ulicah Most in Kodeljevega, so se v vetru prelivale barve slovenskih zastav. Kaj je vendar žegnanski praznik domovine v svobodi? Fantje, ranjenci, bi šli najraje na cesto in se objemali z vsakim, ki bi prišel nasproti. Morje teh čistih slovenskih barv je utopilo vse sovraštvo dolgih vojnih let! In mesec maj, vonj po telohu in vijolicah in cvetočem resju iz naših gozdov. Še nikoli nisem dojel tako lepe pomladi!

Pozno popoldne pa so nam dejali, da naš vrhovni poveljnik ni več general Leon Rupnik, temveč novo imenovani general — — da bodo nas ranjence prepeljali drugam in da — —

Vsaka novica je bila težja, da so rane znova začele skeleti.

Mrak je že polzel nad našo belo Ljubljano iz Golovskega smrečja, ko sem se naslonil na okno. Fantje so utihnili in zastave se niso več igrale vzdolž Zaloške ceste. Namesto vriskajočih barv, so raz drogov visele črne mrtvaške cunje — — —

ZA ZGODOVINO

Z V E S T O B A D O G R O B A

Zdomski zapisi dr. Stanka Kocipra

(Nadaljevanje)

Naložili smo stvari na Schusterjev voz. Oprtani z drobnarijami smo krenili navzdol k jezeru. Tam nas je čakala motorna ladja, ki so jo Angleži rekvirirali za svojo zabavo...

Medtem, ko smo prekladali stvari, je dr. Lovro Hacin enostavno najel čolniček in se dal prepeljati na svoj račun. Mislili smo, da si je v zadnjem trenutku pametno premislil in — odmeglil... Pa si ni! Na nasprotni obali jezera je mirno obsedel poleg svojih kovčkov in nas čakal...

Z ženo sva še skočila v lazaret in onemu simpatičnemu stotniku-zdravniku poklonila kristalno dozo v spomin in zahvalo, da jo je priklical nazaj k življenju, ko jo je v mrzli vodi Millstattskega jezera prijel srčni krč.

Na drugi obali sta nas čakala dva tovorna avtomobila. Kar tjavendan smo razmetali prtljago na vsakega nekaj.

Gen. Rupnik je pristopil h Capt. Corbettu. Odpel je pištolo. Stegnil je roko in jo ponudil kapitanu.

„Sedaj smo v rokah britanske pravice. Po tem, kar si pod tem pojmom predstavljamo, vam moramo zaupati... — Vzemite! — Ne potrebuje mo je več.“

Pristopili smo tudi drugi in oddali svoje pištole. Niko Jeločnik pa jo je le obdržal.

Capt. Corbett je bil očitno presenečen. Ti ušivi Balkanci — kar Slovenci po vrhu nikoli nismo bili! — so prevrnili njegove angleške predstave. Samo začudeno je odprl oči. Roke so mu omahnile pod orožjem.

Izpod neba so začele padati debele kaplje. Bičale so mirno gladino temnega jezera.

Hitro smo začeli lezti na avtomobile.

Ločili so nas. Moški smo morali na en tovornjak, ženske z malim Nikom na drugi. Še poslovili se nismo.

Zla slutnja je zaživela znova...

Krenili smo v negotovost. Avtomobil z ženskami spredaj, mi za njim. V divji vožnji navzgor ob jezeru in po ostrih ovinkih ob kipeči zeleni Lieseri proti Spittalu na Dravi. V silnem nalivu smo izgubili iz vida avtomobil, ki je drvel pred nami.

Kam? —

Ustavili smo se še enkrat pred magistratom v Spittalu.

Potem naprej, po ozkih ulicah starega Spittala proti jugu...

Zopet smo obstali pred kasarno bivših planinskih lovcev izven mesta. In dalje...

Samo za hip vidimo izpod šotorskega platna, da je avtomobil z našimi ženskami obstal pred vhodom v begunsko taborišče, ki smo ga poznali, ko smo si ga ogledovali z bližnjega hriba nad jezerom, kamor smo hodili na izlete.

Mi pa naprej!

Skozi goste curke bližajočega dežja v divji vožnji proti jugu... Samo nekaj desetih kilometrov do jugoslovanske meje...

Samo spogledamo se. Besede, tiste grozne besede ne izreče nikdo. Zamrla je.

Nenadoma zacvilijo zavore. Tovornjak srdito zapleše po mokrem cementu gladke ceste.

Stojimo pred vasjo Molzbichel, nekaj kilometrov južno od Spittala na Dravi.

Izpod šotorov, avtomobilskih plaht ter iz lubja in desk zbitih kolib kukajo v dež blede obrazi madžarskih vojnih ujetnikov.

Naši angleški spremljevalci poskačejo z avtomobila. Narednik gre v taborišče.

„Pa menda ne bomo ostali tu...?“

Dr. Lovro Hacin je sedaj začuda molčeč. Nič več si ne izmišljuje groznih zgodb o mučenju... —

Ko se je narednik vrnil, so se vojaki začeli glasno, kar drug čez drugega hudovati s tisto edino besedo iz sicer tako bogatega angleškega besednega zaklada, ki je, kakor sem spoznal pozneje vsled dolgega bivanja v angleški vojaški okolici, imela tisoče pomenov... Bila je najbolj pogosti samostalni, glagol, pridevnik... Očitno je v vsakem poglavju angleške slovnice zavzemala glavno, vedno ponavljajoče se mesto. Pozneje sem videl, da so se Angleži znali s to besedico sploh vse pomeniti! Oficirji iz lordskih krogov prav tako kot preprosti škotski pastirji, pa tovarniški delavci iz Manchestra, pa rudarji iz Walesa in pristaniški tovarniki iz Southamptona..

Neki vojak iz našega spremstva, ki mu je gotovo bilo neudobno takšno le prevažanje pod silnim dežjem, je pograbil puško, jo nameril proti nam in nekaj kričal, česar nismo razumeli. Iz njegovih gibov pa smo sklepali, da nam je v duhoviti šali dopovedoval, kako bi bilo najbolje, da bi nas kar postreljali in vrgli iz avtomobila, — da se njemu ne bi bilo treba tako neumno močiti pod dežjem...

Avtomobil je silovito skočil ritenski, zagrabil ovinek in zdrvel — nazaj proti Spittalu...

Vojaki očitno niso vedeli, kaj naj z nami naredijo... —

Zdrseli smo zopet mimo begunskega taborišča. Sedaj v nasprotni smeri. Avtomobil z ženskami ni več stal pred vhodom.

Ustavili smo se zopet pred vojašnico planinskih lovcev.

Narednik je odšel v vojašnico. Najbrž vprašat, kam naj nas odpelje.

Ko se je vrnil, nam je velel poskakati z avtomobila in raztovoriti prtljago.

Oddahnili smo se... —

Capt. Corbett je torej z vso pravico užaljeno poudaril, da se ni zlagal. Dobro uro smo stali v temnem hodniku in čakali. V pisarni so odločali o nas...

Potlej smo morali pograbit prtljago. Z nekim malim korporalom smo se napotili po cesti med barakami, kjer so bili nastanjeni bolni nemški vojni ujetniki. V stražarnici so ras preiskali.

Sedaj šele je Niko Jeločnik prostovoljno oddal svojo pištolo, — ko je bila preiskava že končana...

Mali korporal je kar izbuljil oči in se silovito udaril po čelu:

„Oh... stupid English...“

No, toliko angleščine smo tudi mi razumeli, da smo vedeli, kaj je hotel s tem reči, in smo se smejali. Takrat so se nam namreč duše že nekoliko odtajale...

Med barakami smo potem šli naprej čez cesto v drugi del taborišča, v barake-konjušnice ob Lieseri.

Takrat je nevihta že minila in ščemeče junijsko sonce je stalo nad Turami.

Ob vhodu je bila pribita deska, ki nam je povedala, da se bo naše bivališče, kjer so včasih v razdrapanih barakah bivali nemški vojaški konji

in po 8. septembru 1943 zaplenjene italijanske mule, imenovalo „WOOD SCRUBS“ in da bo pazniško oblast nad nami vršil „Inniskillig Regiment“.

To si je namreč bilo za vsak slučaj dobro zapomniti, ker so po vojni morali nemški polkovni poveljniki s svojimi glavami odgovarjati za dejanja svojega moštva, pa čeprav recimo sami niso bili individualno ničesar krivi...

Že čez plot smo videli, da so prebivalce tega konjskega zatočišča tvorili najrazličnejši ljudje. Poleg visokih, nizkih, nižjih in najnižjih nemških funkcionarjev smo zagledali četnike z velikimi, bleščečimi belimi orli na šajkačah, uniforme Paveličevih ustašev in še kaj...

Ko so nas popisali, so nam dodelili „jugoslovansko“ III. barako.

No, tako smo se končno vendarle zedinili vsi — v zavezniškem zaporu: četniki, ustaši in slovenski domobranci, ki smo jih predstavljali samo mi novodošli, pa komunist, bivši polit-komisar menda same Titove telesne straže Miša Popović... In zares je ves čas našega bivanja tu, med nami vladalo naravnost ginljivo edinstvo... Z enako slastjo smo používali erknjene zavezniške mule v gulažu in zavezniško grahovo juho s sladkimi ameriškimi keksi. Četniki in ustaši in domobranci in komunisti... Vsem pa so obroke delili nemški kuharji oziroma tudi — kuharice..., dokler nas niso z žico ločili od njih...

Vsa ta „jugoslovanska“ družba nas je takoj obstopila in nam z enakimi izrazi „navdušenja“ razkrivala svoje vtise o Angležih... V tem se niso zavezniški četniki prav nič ločili od Paveličevih ustašev in Titovih komunistov... Končno vendarle tudi enakost pogledov! —

Tu smo srečali zbirko Paveličevih ministrov in „doglavnikov“: brata **Osmana** in **Djafera Kulenovića** z družino, brata **Mato** in **Ivico Frkovića** z družino, **Tortića**, **Artukovića**, ki nam je s ponosom pripovedoval, kako je nekoč podpisal smrtno obsodbo kralja **Aleksandra I.**, in še druge... Preveč veselih obrazov ti Hrvatje niso kazali, ker smo pravkar zvedeli, da so Angleži že izročili Titu ministra, poznanega pisatelja **Budaka** s spremstvom... —

Šele, ko smo odprli kovčke, da bi si nekako pripravili ležišče pod jaslji, sva z generalom opazila, da sva prevažala s seboj žensko prtljago. Ko so nas v Millstattu naglo ločili, je z nama ostalo žensko perilo, ženske pa so odpeljale najine srajce in gate... Tako usoda tudi v mučnih trenutkih vedno poskrbi za malo sproščenosti...

Ob 5. uri popoldne pa je v spremstvu tolmača, nekega sudetskega Nemca **Hansa**, nenadoma prišel mali **Niko**.

Tudi ženske so namreč zapazile zamenjavo prtljage..

Nikec nam je povedal, da so bili skupaj z našimi spremljevalci iz millstatskega župnišča nastanjeni v sosednjem begunskem taborišču in — prosti!

To nama je bilo z generalom v veliko tolažbo.

Že naslednji dan ob pol 1. uri popoldne pa si je moja žena pri poveljniku taborišča priborila dovoljenje za obisk, da smo se lahko videli.

Zdelo pa se nam je, kot da je bila že cela večnost med nami...

Odslej smo se z ženami redno videvali ob plotu; ali pa je mali Nikec, ki je kmalu postal intimni prijatelj vseh stražarjev, spretno prenašal pisma in potrebne informacije... —

Dne 12. junija 1945 je general napisal predstavko na poveljstvo angleške vojske na Koroškem in jo predal poveljniku taborišča Capt. Sandfordu. Dne 24. junija 1945 je sledila tudi spomenica na kralja Petra III. Ne na eno, ne na drugo pisanje general nikdar ni dobil nobenega odgovora, — če sta sploh bili odposlani naprej iz taborišča...

V ubijajočem brezdelju taboriščnega životarjenja sem generala končno vendarle uspel pripraviti do tega, da je po konceptu, ki si ga je za slučaj zaslišanja s strani Angležev začel sestavljati že takoj pri prihodu na Koroško, začel pisati spomine, ki sem jih sproti prepisoval — mali Nikec pa jih je tihotapil v svobodo —, dokler naju niso dne 7. avgusta 1945 v Föderaunu na Zili za vedno ločili...*)

Kjer hudič ne uspe, tja pošlje žensko! — Moja žena je to rečenico upravičila dne 27. junija 1945.

Zaradi negotovosti, kaj se bo z nami zgodilo, sta ženi v svobodi očitno bolj trpeli kot mi v internaciji. Zato sta si zabili v glavo, da hočeta tudi še naprej deliti usodo z nama...

Že nekaj dni je moja žena nagovarjala poveljnika taborišča Capt. Sandforda „Susyja“, da bi tudi njo, Nikka in mater internal.

Za „Susyjevo“ angleško miselnost je bilo gotovo preveč. Kaj tako nezaslišanega še gotovo ni srečal nikjer drugje, kot v romantičnih, sentimentalnih romanih in filmih... Samo mežikati je naglo začel:

„Saj... saj vi, Madame, niste ničesar zakrivil...“

„Nič manj, pa tudi nič več, kot moj oče in moj mož... Kar je zakrivilo dvanajst tisoč slovenskih domobrancev, ki ste jih vi Angleži poslali Titu, da jih je poklal, sta kriva moj oče in moj mož... in to sva kriva tudi jaz in ta otrok... (Niko.) — Vsi ljubimo svoj narod, kot najbrž vi svojega... In samo svoj narod je vsak pošten Slovenec na svojem mestu primerno branil pred komunizmom..., — kot boste nekoč vi morali svojega... — To je vse... — Torej...?“

Tolmač Hans je spreminjal barve, pa ga je žena opozorila, da prevede dobesedno!

Kričavi „Susy“, ki so ga bile polne vse konjušnice, se je kar potuhnil:

„Madam... madam... ampak jaz... jaz ne morem...“

„Kaj naj torej naredim, da me boste lahko zaprli? — Naj vam prižgem zaušnico?“

*) Te zapise je „Tabor“ prinesel v št. 3 do 7. letnika 1967. Kje je ostal izvirnik, je do danes še neznano. Tudi ni znano, če je spomine v zdomstvu dokončal. — Po „pranju možganov“ je namreč že v ljubljanskih zaporih napisal še drugo verzijo spominov, kakor so ohranjeni v Institutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani (fascikel 925) in jih je časnikar Dušan Željeznov objavil v reviji „Tovariš“ letnik 1973, po njej pa „Tabor“ (št. 11/1975).

Okoli stoječi vojaki so si grizli ustnice in drug za drugim izginjali, da ne bi prasnili v smeh.

Končno je Capt. Sandford odšel v pisarno in nekam telefoniral. Med tem, ko je čakal na odgovor, ji je ponudil sedež, dal prinesiti zanj in za Nikeca čaja in keksov in se dolgo razgovarjal z njo o naših razmerah.

Odgovor se je glasil, da je ženama z Nikcem dovoljeno „bivanje“ pri nama pod pogojem, da morata takoj ven iz taborišča, če bi višje poveljstvo tako odredilo.

Ker je mali Niko bil takrat v zdravniški oskrbi, sta se ženi preselili k nama šele 30. junija 1945. V begunskem taborišču je ostala sama stara „babuška“ s kuharico Vido Klunovo iz Ribnice. Do takrat pa sta nas imeli pravico po mili volji in ob katerikoli uri obiskovati...

Ta dan popoldne pa sta pripeljali na cesto nad taboriščem tudi generalovega sina Vuka Rupnika...

Tedaj šele je general Rupnik zares verjel, da se je sin rešil! Sproščeno, iz globine duše je vzdihnil:

„Hvala Ti, veliki Bog!“

Dolgo sta si preko plota gledala v oči. Kot da bi se za večno hotela drug drugemu vtisniti v spomin. Samo na skrivaj, na rahlo sta si mahnila v pozdrav. Potem sta se zopet gledala... Dolga... Že ko je Vule odhajal, so se njune oči še iskale. Samo pozdravljale so se, blagoslavljalje... Bilo je zadnje srečanje med očetom in sinom... — —

Po preselitvi k nam je mali Nikec postal ljubljeneц vse posadke. Capt. Sandford ga je vzel v svojo oskrbo in mu vsak dan dal na svoj račun prinesiti svežega planinskega mleka. — Da, takšne smo si včasih predstavljali Angleže...

Sploh je bil naš režim mnogo lažji, kot so ga morali prenašati Nemci. Ko so si Nemci morali postavljati okoli svojih barak visoko bodočo žico, je nas še naprej ločil od svobode samo polomljeni stari plot iz plank.

Osebnost generala Rupnika, pa tudi do nas, se je Capt. Sandford vedel povsem vljudno, če že ne ljubeznivo... — — (Sledi)

ODPORNIŠKO GIBANJE V SLOVENIJI

1941—1943

Izpisek iz obširnega poročila.

(Iz arhiva podpolkovnika Karla Novaka, zastopnika Jugoslovanske vojske v Domovini.)

V začetku septembra 1941 je bila vzpostavljena zveza s polkovnikom Dražo Mihajlovičem. Omogočil jo je major Dragoljub Todorović iz Beograda, ki me je pismeno obvestil, da me je Mihajlovič uradno postavil za predstavnika Jugoslovanske vojske v Sloveniji. S tem je tudi v Sloveniji pričelo delovati Ravnogorsko gibanje.

Kmalu nato sem s polkovnikom Avšičem odpotoval v Srbijo. Ponarejene potne dokumente nama je poslala beograjska organizacija pod vodstvom majorja Todorovića. V Srbiji je prišlo po velikih skupnih uspehih proti Nemcem do izdajalskega napada na četnike. Po sestanku in poročilu polkovniku Mihajloviću, nama je dal pismo pooblastilo za delovanje; Avšič kot komandant in jaz kot načelnik štaba JVVd (Sloveniji). Nobenega pooblastila pa ni dal za Marušiča in Serneca, ker je hotel obdržati vojaški značaj svoje organizacije.

Z Ravne gore sva se vrnila v Slovenijo, kjer pa so komunisti že začeli močno propagando proti četnikom. Jaz sem zato dokončno prekinil z OF, dočim je Radovan Avšič s tremi bivšimi ministri in bani prešel h komunistom ki so Mihajlovićevo pooblastilo Avšiču izkoristili zase. To je bil razlog, zakaj se je večina aktivnih oficirjev držala ob strani.

Zame pa je bila pot dokončno označena: delovati za kralja in Jugoslavijo, organizirati zakonito vojaško silo in se boriti proti sovražniku, do partizanov pa zavzeti defenzivno stališče.

L e t o 1 9 4 2

Po Avšičevi izdaji mi je bila zaupana dolžnost komandanta JVVd (Sloveniji). Organiziral sem majhen štab aktivnih oficirjev. Kot prva organizirana skupina se nam je pridružila Sokolska legija (okrog 1000 članov). Zaradi tega so komunisti napadli in uničili tiskarno časopisa „Naprej Zastava Slave“, ljudi pa izdali italijanski policiji ki jih je zaprla. Ta legija je dala največ borcev v Sloveniji in doprinesla največje žrtve. Na žalost njeni voditelji niso bili dovolj borbени in so se dolgo upirali zahtevam Slovenske komande za formiranje vojaških edinic na terenu, s čemer smo izgubili dragocen čas v začetku 1942.

Prostovoljno se nam je pridružila skupina „Pobratim“, ki je že imela dobro propagandno in obveščevalno službo. Njeno geslo je bilo: „Kralj in svoboda“. Začel je izhajati časopis „Svoboda ali smrt“ v tri tisoč primerkih tedensko.

Tretja in najmočnejša skupina je bila Slovenska legija klerikalne stranke, katero je vojaško organiziral podpolkovnik Ernest Peterlin, klerikalni kandidat za komandanta Slovenije. Imela je deset tisoč članov. Toda ta skupina mi je bila stavljena na razpolago samo z odobritvijo klerikalne stranke in je bila ves čas pod njeno kontrolo. To je bil in ostal vzrok stalnih nesoglasij, težav in slednjič — razhoda. Ločile so nas razlike v končnih ciljih in pogledi na taktiko proti sovražniku.

Ob koncu zime 1942 je prišlo do sporazuma liberalne, klerikalne in socialistične stranke pod imenom Slovenska zaveza (SZ). Vojaški del programa Zaveze je bil:

EDINA ZAKONITA OBOROŽENA SILA JE JVVd POD VODSTVOM GENERALA MIHAJLOVIĆA IN OD NJEGA IMENOVANIH POKRAJINSKIH KOMANDANTOV; NOBENA STRANKA NE SME VZDRŽEVATI SVOJE POSEBNE FORMACIJE, V KOLIKOR SO JIH

DO SEDAJ, SE MORAJO PODREDITI KRALJEVSKI JUGOSLOVANSKI VOJSKI V SLOVENIJI; ODGOVORNOST ZA ORGANIZACIJO, VODSTVO IN UPORABO VOJNIH EDINIC ZAKONITO PRIPADA POSTAVLJENEMU KOMANDANTU; SLOVENSKA ZAVEZA BO Z VSEMI MOČMI MORALNO IN MATERIALNO PODPIRALA J. V. V SLOVENIJI.

Moje delovanje v SZ je kasneje odobril gen. Mihajlovič.

Po formiranju Slovenske Zaveze so mi bile, vsaj na videz, na razpolago Slovenska, Sokolska in Narodna legija. Orožja in opreme je bilo precej, denarna sredstva so bila zadovoljiva, pravtako dobrodelna akcija Slovenske Zaveze in neposredna pomoč vlade v Londonu.

Dne 19. marca 1942 so Italijani internirali vse jugoslovanske oficirje in podoficirje. Izgubil sem ves štab. Rešili smo se samo jaz, kapetan Jože Lesjak, Milan Kranjc, žandarmerijski poročnik Marjan Strniša in kapetan Dobrivoj Vasiljevič. Za obnovo štaba sem moral vključiti člane iz Legije, ki pa so bili brez vojaške vzgoje, čeprav polni energije in veselja do dela.

Dne 17. maja 1942 je odšla na teren proti okupatorju prva bojna skupina s pristankom Slovenske zaveze. Organiziral jo je poveljnik Karl Novak, neposredno vodstvo pa je prevzel Milan Kranjc. Skupina se je organizirala v Bizoviku pod Ljubljano. Iz teh 17 junakov slovenstva, ki so v dneh groze in negotovosti zapustili varno Ljubljano in nesli glave „na prodaj“ za slovenski narod v boju proti brezbožnemu komunizmu, se je osnoval „štajerski bataljon“, ki je bil jedro Jugoslovanske vojske v Sloveniji. V te junake so bile v tistih strašnih dneh uprte oči Slovencev. Sledili so jim deset tisoči, ki so šli od zmage do zmage, od Javorovice do Borovelj. Slava mrtvim in hvala preživelim!

V začetku poletja 1942 sem predložil Slovenski zavezi, naj bi se po vsej Sloveniji pričelo rekrutirati majhne oborožene edinice prostovoljcev, ki so jih ogrožali Italijani in partizani. Ti naj bi bili jedro za poznejšo mobilizacijo. Po dolгих razpravah sem na seji Slovenske zaveze prodril s tem predlogom in še isti dan izdal ukaz za mobilizacijo. Toda že drugi dan so voditelji Slovenske zaveze ovrgli moj predlog z motivacijo: strah pred okupatorjem in partizanskimi represalijami. Zaradi sabotaže Slovenske zaveze je konec poletja 1942 vse skrito orožje in oprema padlo v roke partizanom, naše antikomuniste so mobilizirali partizani, kar pa jih je ušlo, so jih internirali Italijani. Masovne italijanske racije v Ljubljani, pri katerih so sodelovali komunistični agenti, so skrčile število članov Legij na polovico. Naša organizacija je utrpela ogromno škodo, podeželsko prebivalstvo pa je bilo zaradi tega iz samoobrambe pred partizani, prisiljeno vzeti orožje od okupatorja, ker so se njihovi politični voditelji bali uporabiti svojega.

Konec maja 1942 sem šel ponovno k Mihajloviču ki mi je dal pooblastilo, da lahko v vojnem času imenujem za vojsko potrebne vojaške in civilne osebnosti. Vzpostavljena je bila tudi radijska zveza in določene šifre.

Konec junija sem bil spet v Ljubljani. Slovenski zavezni sem poročal o doseženem dogovoru z Mihajlovičem, nato pa sem odšel v Gorjance, da obiščem štajerski bataljon, ki se je prav ta čas pripravljal za napad na itali-

jansko posadko v Šmihelu pri Novem mestu, da si pribori strojnice, katerih do tedaj sploh ni imel.

Toda istega dne 9. julija 1942 ob treh popoldne je 400 mož partizan-skega Belokranjskega odreda napadlo štajerski bataljon pri vasi Zajčji vrh. Napad je bil krvavo odbit. S TEM SO PARTIZANI PRIČELI VOJNO MED ČETNIKI IN PARTIZANI V SLOVENIJI. Sredi taborišča štajerskega bataljona je na visoki smreki plapolala čista jugoslovanska zastava, simbol, pod katerim se je štajerski bataljon, del Jugoslovanske vojske v Domovini, boril. Po tem prvem in zanje hudem porazu, so partizani pričeli koncentrirati svoje edinice, da bi uničili bataljon, zato sem mu ukazal, naj se umakne na Notranjsko.

Sam sem se vrnil v Ljubljano, kjer je že delovala zveza z Mihajlovičem. Pri tem moram javno pohvaliti odlično sposobnost radijskih tehnikov Viktorja Hasla, Ivana Briclja, Vinka štembova in Mirka Saksa v glavnem centru za zvezo. Radijsko službo in šifre je opravljala ga. Jovanka Krištof, Srbkinja iz Korduna.

Julija in avgusta sem Mihajloviću stalno pošiljal poročila, ki so bila važna za zaveznike. V tem času so Italijani organizirali Vaško stražo za zaščito pred partizani, ki so bili ob koncu leta 1942 skoraj uničeni. Število Vaških straž je doseglo 10.000 mož, oboroženih s puškami in razdeljenih na 100 skupin.

Že pozimi 1942-43 sem izdelal načrt, kako bi Vaška straža, ko bi ozele-neli gozdovi, prešla v Jugoslovansko vojsko za boj proti okupatorju. Uspeli smo, da so vsa poveljniška mesta zasedli člani Slovenske legije, ki je s tem dobila popolno kontrolo nad Vaško stražo in jo s tem vezala najprej na klerikalno stranko in šele nato na JVVd.

V tem času se je iz italijanske internacije vrnil podpolkovnik Peterlin in zaupal sem mu, da bom Vaško stražo oddvojil od Italijanov. Obljubil mi je vso pomoč, vendar ni storil ničesar v korist JVVd; bil je le tehnični izvrševalec sabotaže gibanja JVVd v Sloveniji.

Da bi pridobil Vaške straže, sem za novomeško okrožje (k Legiji smrti) odredil rez. kapetana Janka Debeljaka, za okraj št. Jošt-Rovte bivšega kapetana Pavla Vošnerja, v okolici Ljubljane pa je deloval aktivni kapetan Jože Lesjak. V avgustu sem dobil sporočilo, da se je odred na Gorjancih med premikanjem na Notranjsko zapletel v enomesečne hude boje s partizani in Italijani. Med reko Krko in Mirno so ga obkolili partizani in Italijani. Da bi se rešil uničenja, je odred sprejel italijansko ponudbo, prenehal biti edinica JV in je pod imenom Legija smrti nadaljeval boj proti partizanom. Tako je prvi odred prenehal delovati kot edinica JV.

Konec avgusta 1942 so komunisti Italijanom denuncirali člane našega štaba: dr. Antona Krošlja, Alfreda Kralja, Petroviča in druge, ki so jih zaprli.

Sredi septembra 1942 sem odšel v novomeško okrožje, da bi Legijo smrti spet pridobil za našo organizacijo. Partizani so bili tedaj v popolnem razsulu: imeli so samo okrog 2 do 3 tisoč razpršenih in demoraliziranih

borcev. Tri mesece sem pozival Vaške straže in jih pripravljaj, da preidejo v sestav Jugoslovanske vojske. Proti meni pa je delovala klerikalna stranka in preko nje Slovenska zaveza. Sredi decembra se mi je posrečilo zbrati 50 borcev, ki so bili odlično oboroženi. Zbrani so bili v Pleterjah. Slovenska zaveza pa je onemogočila vsak nadaljni razvoj. Ker sem bil v nevarnosti, da me Vaške straže ubijejo, sem se umaknil v Ljubljano in z menoj je šel tudi poročnik Marjan Pavlič, eden prvih in najzvestejših četnikov v Sloveniji.

3. novembra 1942 je Vaška straža v Bizoviku zverinsko ubila kapetana Jožeta Lesjaka.

DRUGI POIZKUS — 1943

Navodila gen. Mihajlovića so bila, naj se v Sloveniji čimprej organizirajo aktivne skupine za boj proti okupatorju, propagandno in obveščevalno službo, ki bi koristila našim zaveznikom. Slovenska zaveza je dovolila, da se v bližini Ljubljane organizira četniški odred 30 borcev pod pogojem, da se takoj premakne na Primorsko. Februarja istega leta sem osebno vodil ta odred na Primorsko v hribe za Idrijo. Ljudje so nas navdušeno sprejeli. Konec marca smo se premaknili k sv. Trem kraljem. Komandant tega odreda je bil žandarmerijski poročnik Marjan Strniša. Ta elitni fant, poln idealizma je vse do svoje mučniške smrti ostal eden najzaupljivejših in navdušenih borcev in delavcev v našem gibanju.

Bitka za Tunis se je bližala koncu. Nemški transporti skozi Slovenijo in Italijo so bili takoj sporočani zaveznikom.

17. marca 1943 je na mojo prošnjo in posredovanje gen. Mihajlovića letalo Liberator iz Cairu odvrlo na naše področje tri radio-telegrafiste in potrebni material. Dva sta bila Slovenca, ujetnika iz Afrike, Bogomir Kolar - „Črtomir“ in Vencelj Ferjančič - „Adam“; tretji pa je bil poslan iz Londona za zvezo z dr. Krekom, Anton Božnar — „Blaž“.

Na zahtevo iz Cairu sem organiziral posebno obveščevalno službo, ki je kontrolirala vse nemške Transporte za Italijo in obratno. V zavezniški komandi v Cairu je delal kot tolmač prof. Ivan Rudolf. Iz Cairu smo sprejeli pogoste čestitke, pohvale in obljube, nikoli pa resne pomoči v orožju ali denarju. S to zvezo se je okoriščal tudi dr. Krek. Poleg navodil gen. Mihajlovića pa mi vsebina teh brzojavk ni bila nikoli sporočena. S te postaje so šla tudi vsa sporočila Angležem iz Ljubljane (polkovnik Vladimir Vauhnik). Te brzojavke so rešile življenja mnogih angloameriških vojakov v Afriki.

Poleti 1943 se je iz italijanske internacije vrnila večja skupina aktivnih oficirjev, kot rezultat dobronamerne akcije škofa Rožmana. Po navodilu gen. Mihajlovića sem jih pozval, naj se pridružijo njegovemu gibanju. Za svojega zastopnika sem na njegovo željo postavil polkovnika Ivana Prezlja. On je moral držati zvezo s Slovensko zavezo. Za komandanta Ljubljane sem odredil podpolkovnika Franca Krennerja, za organizacijsko službo podpolkovnika Janka Sirnika, za intendanta Albina Držana, za propagando majorja

Glusiča, za informativno službo pa majorja Ladislava Križa. Vsi ti šefi so dobili potrebno število starešin, ki so zamenjali ljudi iz Legije. S kapetanom Ilovarjem sem omogočil 30 oficirjem, da so pobegnili iz Ljubljane in se pridružili odredu, ki je tedaj štel 100 borcev. Za komandanta tega odreda sem imenoval elitnega žandarmerijskega majorja Danila Koprivico.

V ponovnih prizadevanjih, da pridobim Vaško stražo okoli Vrhnike in Rovt, sem na sestanku, katerega sta se udeležila kapetan Pavle Vošner in narednik Hudnik ter člani mojega štaba dr. Albin Šmajd in dr. Ivan Janež, razložil načrt gen. Mihajlovića, da se Vaške straže priključijo odredu. Toda člani Slovenske legije Albin Šmajd, Franc Malovrh in Tone Duhovnik so po svojih kurirjih prepovedali svojim pristašem odhod k četnikom in preko italijanskih oblasti prevzeli kontrolo in zaščito.

Zaradi ovadbe Slovenske zaveze Italijanom, so ti napadli naš odred iz Logatec in s tem prisilili kapetana Vaške straže Vošnerja, da je sodeloval z njimi. Tako so se Vaške straže namesto proti partizanom, borile proti zakoniti oboroženi sili Jugoslovanske vojske.

Zaradi te akcije in zahrbtnega zadržanja delegatov Slovenske legije v našem štabu, so bili Albin Šmajd, Fran Malovrh in Tone Duhovnik s pismenim aktom izključeni iz Jugoslovanske vojske. Istočasno sem zaprosil za nove delegate iz Slovenske zaveze za svoj štab. Nato je Slovenska legija prekinila vse zveze z našo organizacijo. Na seji Slovenske zaveze sta se Miloš Stare in Marko Kranjc pridružili svoji legiji. Od tedaj so predstavniki klerikalne stranke javno in tajno delali propagando proti JVVd. Ljudem so prepovedali dajati nam hrano; Vaške straže so grozile, da nas bodo napadle; na Vidov dan leta 1943 je bilo duhovnikom prepovedano opravljati sv. maše v naših edinicah; Slovenska zaveza nam ni več dala denarja, ki ga je poslala vlada iz Londona; na njihovo zahtevo so Italijani zaprli vsakogar, ki je hotel oditi k četnikom; v stražarski literaturi sta bila kralj Peter in Mihajlović predstavljena kot tujca; v poročilih poslanih dr. Kreku v London, je bil Mihajlović opisan kot največja zapreka za ureditev Jugoslavije; po deželi so bili razširjeni letaki o mojih diktatorskih težnjah. Dr. Lavrič-Logan je dezertiral iz odreda in se vrnil v Ljubljano. Za komandanta odreda, majorja Danila Koprivico so govorili, da njemu, kot Srbijancu, ne pripada vodilni položaj v Sloveniji.

V začetku avgusta 1943 sem spet obiskal odred, ki je taboril na Otočcu in štel 200 borcev. Medtem je Slovenska zaveza na seji odločila, naj podpolkovnik Peterlin izda povelje Vaškim stražam, da so te postale „Slovenska narodna vojska“, da je on odrejen za komandanta in da Vaške straže ostanejo na svojih postojankah. Od Slovenske legije se ni nihče priključil odredu. Izgovarjali so se, da nimajo denarja in opreme. Zahtevali so pol milijona lir, katere sem tudi izplačal. Zopet nič. Medtem je Slovenska legija na Orljem pri Ljubljani zbrala skupinico slovenskih četnikov pod komando dr. Branka Jana. Oni niso imeli nobene zveze z JVVd. Od Mihajlovićevih četnikov pa so zahtevali, da se jim pridružijo!

Tako je največja predvojna politična stranka SLS izkoriščala neodločnost ostalih v Slovenski zavezi in v zadnjem trenutku preprečila še mogoče zmage Jugoslovanske vojske v Sloveniji. ONI SO S TEM PODPISALI SMRTNO OBSODBO DESETIM TISOČEM SVOJIH PRISTAŠEV, KI NISO SMELI ZMAGATI ALI UMRETI ZA JUGOSLAVIJO POD VODSTVOM GENERALA MIHAJLOVIČA, PA SO POTEM UMRILI ZA SVOJE POLITIČNE VODNIKE, KI PA SO SE SAMI REŠILI POKOLA!

Na mojo prošnjo je potem Mihajlovič odredil da se zaradi morale in za pridobivanje Vaških straž za četnike v Slovenijo premakne 300 liških četnikov pod komando majorja Moravice. Ti so 7. septembra 1943 prispeli do Broda na Kolpi. da bi se združili z Dolenjskim odredom. Ta je po mojem povratku iz Like krenil na Grčarice. Odredil sem, naj gre tja tudi Ljubljanski odred, da se izogne nemški zasedbi Ljubljanske pokrajine.

Medtem pa so partizani 8. septembra ob 6. uri zjutraj obkolili Dolenjski odred v Grčaricah in pričela se je bitka za življenje in smrt. Tega dne je tudi kapitulirala Italija. Četniški odred majorja Moravice bi moral prihiti Grčaricam na pomoč, a se je na žalost vrnil v Srpske Moravice. Partizanom so se pridružili Italijani s topovi in tanki in besno napadali obkoljeni Dolenjski odred. Že prvi dan, 8. septembra, je bil major Koprivica težko ranjen v prsi, vendar je zavesten ležal v ambulanti. Italijansko topništvo je vas porušilo in zažgalo, napadalo pa je okrog 4 tisoč partizanov. Odred se je junaško boril dva dni in dve noči. Ker so padli vsi oficirji in tudi veliko borcev, je major Koprivica izvršil samomor. Odred se je predal. Maloštevilne ujetnike so partizani zvezali in odpeljali v Kočevje, kjer so jih pobili, ranjence pa so poklali kar na njihovih ležiščih v ambulanti. Samo enajst četnikov se je rešilo.

Ko je Ljubljanski odred zvedel za usodo Grčaric, se je na poti tja vrnil na Zapotok, kjer je bilo skoncentriranih okrog 2 tisoč Vaških stražarjev. Nekaj dni kasneje so to maso napadli partizani. Vaški stražarji so se umaknili proti Ljubljani, kjer so jih Nemci razorožili. Isto usodo je doživel tudi Ljubljanski odred okrog 50 četnikov.

Primorski in Gorenjski odred sta razorožila Italijane na svojem področju, toda po nemškem napadu nanju sta se morala umakniti. Štela sta vsak po 50 mož in imela vsak svojo radijsko oddajno postajo, medtem ko je v Ljubljani delovalo še več postaj, ki so bile v zvezi z gen. Mihajlovičem.

V tem času sem prejel zadnjo brzojavko liških četnikov iz Srpskih Moravic. Vpraševali so za navodila, ker so izgubili zvezo z majorjem Slavkom Bjelajcem. Ukazal sem telefonistu Vinku Štembovu, naj odpošlje brzojavko, v kateri je rečeno, naj se premaknejo proti Kočevju, kjer sem hotel združiti preostali Dolenjski in Primorski odred. Toda Štembov tega telegrama ni odposlal, temveč je sporočil, da se naši odredi umikajo na Primorsko, skupno z liškimi četniki. Zakaj je to Štembov storil, ne vem. Ko mi je to povedal, je bilo že prepozno: zveza s Srpskimi Moravicami je bila prekinjena.

Ker liški četniki niso mogli priti, a Vaške straže se nam niso hotele priključiti, sem se odločil razpustiti Dolenjski in Primorski odred, da ne bi prišlo do novih nesmiselnih žrtev. Začasno sem razpustil vso organizacijo JVvD v Sloveniji. O tem sem obvestil gen. Mihajloviča in ga zaprosil, da v Slovenijo pošlje drugega predstavnika, ki bi pridobil klerikalno stranko za našo politiko.

PETERLIN JE ODKLONIL POMOČ DOLENJSKEMU ODREDU V GRČARICAH IN VAŠKE STRAŽE SO GA MIRNO PREPUSTILE NJEGOVI USODI.

Partizani so nato s pomočjo Italijanov in njihovega težkega orožja likvidirali eno Vaško stražo za drugo, dokler niso zasedli vse Ljubljanske pokrajine, razen Ljubljane, ki so jo držali Nemci. Tako so žalostno končale Vaške straže, ki so imele več kot deset tisoč borcev.

Ostanki, ki so se rešili poraza, so se priključili Nemcem in se organizirali v Slovensko domobranstvo pod poveljstvom generala Leona Rupnika, polkovnika Franca Krennerja in podpolkovnika Ernesta Peterlina.

Takoj ob prihodu v Ljubljano so Nemci aretirali polkovnika Ivana Prezlja in telegrafista Vinka Štembova ter zaplenili radijske postaje. Za svojega zastopnika na mesto Prezlja sem odredil polkovnika Antona Klinarja. Zaradi težav, ki so mu jih delali domobranci, pa je zapustil svoj položaj in se umaknil na Jesenice.

Po razpustu organizacije sem se odločil, da se umaknem v Italijo. Pismo sem sporočil Slovenski zavezi, da izstopam iz nje v znak protesta proti njeni politiki in nesposobnemu in zahrbtnemu vodstvu, ki je onemogočilo uspešno delo JVvD v Sloveniji. Ljubljano sem zapustil 26. septembra 1943. V Rim sem prispel 12. oktobra pod izmišljenim imenom prof. Arkadi Bruno iz Raguse. Z radijsko postajo sem vzdrževal zvezo z gen. Mihajlovičem in vlado v Kairu. Postajo je upravljal telegrafist Ivan Bricelj. Polkovniku Klinarju sem sporočil v Ljubljano, da se v Rim lahko umaknejo vsi oficirji in vojaki, ki jim preti nevarnost od Nemcev ali prisilna mobilizacija v Rupnikove domobrance. Nekaj jih je res prispelo. Zanje sem od jugoslovanske vlade prejel denar za preživljanje.

Del odgovornosti za neuspeh prizadevanj za razvoj JVvD pada tudi name. Storil sem vse, kar sem mogel, sem pa tudi grešil. Prepričan sem bil, da vsi moji politični in vojni sodelavci pošteno in iskreno mislijo in delajo v gibanju gen. Mihajloviča, katerega program so sprejeli. Pri tem moram pripomniti, da mi je Mihajlovič pismo izrekel priznanje in čestitke o Božiču 1943, ko sem bil povišan v podpolkovnika. Istočasno sem prejel ukaz, naj se vrnem v Slovenijo, se tam stalno zadržujem in sporočam zaveznikom nemške premike. To povelje sem tudi izvršil; moje delo na tem področju pa predstavlja novo poglavje.

Rim, 9. decembra 1946

Karl Novak

Takó mimogredé. . .

V Ljubljani je pred časom pri Slovenski Matici izšel roman "Noč do jutra", ki ga je napisal *Branko Hofman*. Avtor v njem opisuje usodo političnih jetnikov okrog leta 1948 v Sloveniji in na Golem otoku.

V strokovni publikaciji „Knjiga 81“ je objavljen intervju s Hofmanom, ki je v odgovorih na postavljena vprašanja nanizal nekaj nadvse zanimivih odgovorov.

Na vprašanje, zakaj si je izbral to snov, ki se zdi nekaterim delikatna, je Hofman, na primer, odgovoril:

„Svetu bo tako dolgo vladalo nasilje, dokler ne bomo vseh oblik našega duhovnega in socialnega življenja na stečaj odpri dvomu in spregledali, da ni cilj v konstituiranju, temveč v preraščanju danega, in da je potemtakem vsaka oblast, ki ne goji in spodbuja herezije duha, le ena od mnogih oblik diktature.“ (str. 147)

Vprašanje: Za obsodbo nasilja bi lahko izbrali tudi druge motive; v svetu bi jih našli več kot pri nas. Zakaj ste si izbrali prav Goli otok?

Hofman

odgovarja: Jaz nisem kozmopolitični dandy, ki v barih evropskih metropol sprašuje založnike o tem, kaj na tržišču najbolj „gre“ in za kakšno tematiko je največ interesa. Jaz sem Slovenec in hkrati Jugoslovan, z dušo in telesom v tej naši samoupravni resničnosti, z nogami v kolesnicah in z glavo nad oblaki, oteparam se z vsemi nadlogami, ki tarejo druge, preklinjam naše balkanske neumnosti in razvade in hkrati jih imam sam, poznam vse recepte za reševanje družbenih problemov, samo svojih majčkenih ne znam rešiti, sem nergač in apologet socializma, popustljiv do sebe in načelen do drugih, dobra beseda me razklepa in grožnja navdaja s trmo, skratka: ves tak kot treba, po JUS. Ne pišem knjig zaradi honorarjev; če bi pometal ceste, bi zaslužil več. Pišem jih, ker sem pod svojo skeptično kožo ves muzeven, občutljiv in razbolel nad vsem, kar nas pesti. Ker hočem, da generacija, ki prihaja za mano, ohrani korenine v tej zemlji. Da je nanjo ponosna.

A kako naj bo ponosna, če ji namesto resnice ponujamo laž? Če namesto konfrontacij ustvarjamo mite? Če iščemo v vsaki iskreni besedi mračna ozadja? Če se delamo bolj pritlikave, kot v resnici smo?

Poglejmo samo ta nesrečni Goli otok!

Vsi smo vedeli zanj. In vsi smo se delali, kot da ga ni bilo nikoli. Z molkom smo ga hoteli spraviti s sveta. Le kje in kdaj smo se navzeli te nojevske strategije? Bil je tabu, nekakšno

gnilo jajce, na katerem je sedela birokracija in kokodakala o lepši prihodnosti. Na posledice te anamorfoze ni pomislil nihče.

Pa bi moral.

Zakaj prepričan sem, da noben narod, nobena družbena skupnost, noben posameznik, ki nima poguma, da bi se kritično soočil s preteklostjo, tudi nima moči in perspektiv za ustvarjalno prihodnost. Samo majhnim dušam služijo ikone na steklu za ogledala; velikim so potrebne konfrontacije: iz oči v oči.

Posebno še nam, ki imamo velike cilje pred seboj in ki jih hočemo tudi doseči. Posebno nam, ki imamo toliko težkih preizkušenj za seboj; obvladali smo jih, ker so iskrene besede utrjevale zaupanje v ljudeh. Ali naj napravimo to zaupanje, ki nam bo še močno potrebno, zaradi tabujev?

Iz teh razlogov, vidite, sem se odločil za pisanje o Golem otoku.

Vprašanje: Prevladuje mnenje, da čas ni naklonjen temam iz sodobnosti ali bližnje preteklosti. Kaj mislite o tem?

Odgovor: Ne vem, kako naj razumem besedico „čas“. V kontekstu „sodobnosti ali bližnje preteklosti“ najbrž kot družbeni terminus. Če je tako, potem vam moram pritrditi, da prevladujoče mnenje drži. Ne govorim v tri dni, verjemite. Ta roman me je obdaril s skušnjami, za katere se nisem potegoval, zato jih tudi opisoval ne bom. Povem naj samo, da dolgo nisem doumel, zakaj je naletela knjiga na tolikšen odpor in zakaj sem bil jaz, avtor, več let izpostavljen tako sovražni klimi, polni socialnih blokad in šikan.

Te dni sem našel odgovor v knjigi prof. dr. Antona Trstenjaka „Psihologija ustvarjanja“. Tam piše na strani 158:

„Konformisti so signifikativno manj inteligentni kot nekonformisti... močno podlegajo pritisku mnenja od zunaj, imajo pomankljivo spontanost, zatirajo impulze... so vedno zelo pravoverni, se pravi, hočejo biti na liniji; njihove sodbe so moralizujuče, hkrati pa nestrpne in avtoritativne.“

Je dovolj utemeljeno?

Kritike seveda ni manjkalo, toda Hofman jo je nekako filozofsko zavrnil in nakazal, da je prizadet le, kadar se kritik pretvarja in piše „neumnosti“.

Vprašanje: Je bilo kaj tega v kritikah o vašem romanu?

Odgovor: Bilo. Da ne bi po nemarnem našteval imen, naj omenim samo Frančka Bohanca, ki je v kritiki, objavljeni v „Delu“ (16. 7. 1981) zapisal v uvodu tudi stavek, natisnjen v verzalkah: „Doslej še ni premogel noben slovenski pisatelj (npr. Jožc Javoršek v Nevarnih razmerjih. Igor Torkar v Desetih bratih itd.) toliko iskrene opisnosti in poguma kot Hofman v tem romanu.“

Slišite, kako to zveni? Kakšen balzam za pisateljevo nečimrnost! Med kuloarsko kolesje je padlo nekaj zrnja; prašilo se bo. Klinci v stolpnici, kjer stanujem, so me začeli pozdravljati. Nekaj pozabljenih ljubezni me je poklicalo po telefonu: ah, oh in sploh.

Bohanec bi si zaslužil, da bi ga povabil na kavo. Pa ga ne bom, ker je — dobronamerno ali ne — napisal nekaj, česar ne priznavam.

Kaj se pravi: biti pogumen? Je mar literatura geto in pisatelj zaznamovanec, ki nosi glavo naprodaj, če prestopi z našo prilagodljivostjo in strahom začrtano mejo „dovoljenega“ in „nedovoljenega“? Je literatura cirkuška arena in pisatelj artist, ki z drznimi salti in požiranjem zadovoljuje čredne nagone? Je krotilec levov ali dreser opic?

Zase vem, da nisem nič od tega. Golega otoka si nisem izbral zato, da bi provociral. In ko sem pisal roman, me ni bilo strah. Nič ne vem o pogumu.

Jasno se torej kaže neka slovenska inačica tistega trmoglavega odpora, ki je poganjal tudi poljsko Solidarnost: Kaj nam pa morejo... Naj se grejo solit s svojimi „mejami“. Slovenija in Jugoslavija seveda ni Poljska in upajmo, da tudi v končnem izidu te „trme“ ne bo.

Nas zanima predvsem to, da se je prav iz te „trme“ porodilo delo o Golem otoku. Tam so bili seveda zaprti predvsem kominformisti, toda to je zdaj drugotnega pomena. Bistvo je v tem, da so bila od Golega otoka do Kočevskega Roga samo tri leta... —

EPK

JOŽE JAVORŠEK – SAMOTNI JEZDEC

(Nadaljevanje)

(Prosimo oprostjenja! V zadnji številki je izpuščen zaključek XV. poglavja, kar tu popravljamo. — Op. ur.)

In potem sledi Vidmarjeva napol izpoved, napol pritožba, napol obtožba:

Podobnih dejstev, čeprav ne tako vpijočih, je bilo v naši preteklosti veliko. Zaradi tega ni čudno, da mladi, nestrpni, nekoliko vročerkvni ljudje odklanjajo kakršnokoli sodelovanje za našo oficialno javnostjo in se jim nič ne zdi bolj sramotno, kakor biti na liniji. In če odprete Javorška, boste videli, da se tudi njemu ne zdi nobena stvar neprijetnejša, kakor da bi ga imeli

za nekoga, ki stoji na liniji. Logika, ki se v vsem tem kaže, je potrebna političnega razmisleka. Jaz se nisem nikdar ženiral reči, da sem na liniji, ampak tudi nikdar se nisem odrekel kritike. Spominjali se boste, da sem imel nešteto sporov z našim agitpropom. Celo Tito me je nekoč vprašal: Kaj pa olimp in agitprop?

Tako imamo torej na eni strani „partizanskega“ pisatelja Jožeta Brejca — Javorška, ki obtožuje slovenske literate starejše generacije, da so po „osvoboditvi“ vsak na svoj način „dezertirali“ iz revolucije, na drugi strani pa pravzaprav „starosto“ teh ustvarjalcev, ki tarna nad mlajšo generacijo slovenskih ustvarjalcev, ker se kot hudič križa boji oznake, „da je na liniji“.

Kdo je torej tukaj v zmoti? Grešita starejša generacija, ki je „dezertirala“ in mlajša, ki se noče vključiti „na linijo“? Ali grešita Javoršek in Vidmar, ki o tem pišeta in govorita? Ali pa je morda res nekaj „narobe“ s tisto revolucijo, iz katere so starejši pobegnili, in s tisto „linijo“, v katero se mlajši nočejo vključiti?

Vidmar ne vidi, noče, ali ne more videti odgovora:

Nekje nedvomno tiči razlog, da naši mladi, nestrpni ljudje, ki hočejo vse takoj popolno imeti pred sabo, ne razumejo ne socializma ne bistva naše družbe. Mislim, da jim je treba pomagati, jim odpirati oči, jim z razumljivimi, jasnimi, preprostimi besedami pokazati, za kaj v bistvu gre. Posebno v današnjem času, ko se velike zverine spet pripravljajo za vsakršne udarce po svetu. Posebno v današnjem času je to nujno potrebno in se da opraviti brez škode za literaturo. Nasprotno pa bi s kulturnimi argumenti lahko samo utrjevali tudi našo politično situacijo.

Tu zdaj Vidmar slednjič tudi spregovori o Javorškovi knjigi: Zelo „vsakršna“ mu je, čeprav vsebuje tudi „briljantne stvari“, pa veliko banalnosti in trivialnosti... ideološko je premagal dekadentno smer, čeprav je ostal pri avantgardi in modernistično artističnih ekscesih... njegova nadarjenost pa je „evidentna“ in za stvari, ki se jih dotika, je potrebna tudi „izredna človeška moč“... (Kako je že zapisal Javoršek? — „Najbolj sem prestrašen, če zagledam stavke-škofe..., napravljeni so... hodijo slovesno...“ itd.).

Toda Vidmarjevo govorenje o „liniji“ je očitno prizadelo Mikeln, ki je okrogli mizi prisostvoval kot pisatelj in „založnik“, torej človek, ki ima dnevno opravka z „linijo“:

MIKELN: Ali lahko zastavim malce hudobno vprašanje tovarišu Vidmarju? Politična linija ni prirejena samo strateškim in ideološkim ciljem, ampak tudi taktičnim potrebam zunanjih in notranjih politike. Ali je za pisateljevo delo koristno, da je vedno na liniji?

VIDMAR: Sploh ne. Ravna naj se po zdravem človeškem razumu.

MIKELN: Ali je mogoče, da so nosilci politične linije — po vseh težavah, ki jih imajo, da jo formulirajo, vselej večjim ali manjšim stiskam primerno — sposobni razumeti pisateljevo težnjo, da se ne znajde vedno na tej liniji, čeprav je pisatelj pripadnik istega gibanja, iste politične organizacije?

VIDMAR: Saj od pisatelja tega nihče ne zahteva...
MIKELN: Ali ni tukaj stalen vir konflikta med tako imenovano levo inteligenco in njeno partijo?

VIDMAR: Ta konflikt trajno obstaja. Jasno je, da mora tudi politika partije imeti svojo kritiko. Ta kritika je zanjo važna predvsem interno, pa tudi eksterno.

MIKELN: Ali je partija sposobna, ali si lahko privošči, da svoji, se pravi, levi inteligenci prizna vlogo stalnega kritika svoje politike?

VIDMAR: To je stvar partije. Včasih to more, včasih ne. Res pa je tudi, da se je treba vprašati, ali imamo tako inteligenco, ki je sposobna in notranje upravičena za tako kritiko. Ob tem je bilo seveda potrebno tudi partijsko stališče: Oskrbel ga je našli:

Linija in umetnik. Mislim, da ne bi smeli gledati, kot da je umetnik edini ki ima kritično vest. Mislim, da ni mogoče pristajati na nobeno linijo, ki ni sama kritična. Jaz pristajam samo na linijo, pa bodi to linija zveze komunistov, ki je v sebi kritična. Zame, ki nisem umetnik, ampak politični delavec, pa član Zveze komunistov, se vprašanje odnosa do linije Zveze komunistov postavlja enako kot za umetnika. Zdi se mi, da je dolžnost vsakogar glede neke linije v Zvezi komunistov ali v kakem drugem gibanju — da je kritičen, kajti samo tako je linija lahko prava in lahko vzdrži vse pritiske.

Zadnji je prišel do besede pesnik Ciril Zlobec (govorili so po abecednem redu). Njegova izvajanja so morda še najbolj zgovoren dokaz zmede, ki je zadel slovenske kulturne kroge z izidom Javorškovih „razmerij“, nejasnosti kritičnega odmeva nanjo in ne nazadnje tudi skoraj popolne dezorientacije „zunanjih“ opazovalcev tega razvoja (med katere je seveda potreba prišteti tudi avtorja tega zapisa). Zlobec:

Marsikatera stvar je bila že izrečena. Moram reči, da sem tudi sam nekoliko razočaran ne samo nad udeležbo za to okroglo mizo, ampak tudi nad strukturo sodelujočih, saj je zdaj težko govoriti o „sečiščih“, ki bi izražala realni slovenski trenutek. Ko sem prihajal sem, sem srečal enega izmed predvidenih udeležencev, in ta je rekel: sem povabljen, ampak ne grem, pazi, ali to je — past. Najbrž ni samo on mislil, da je namen te okrogle mize neka širša podpora Javorškovi knjigi. Zato me veselil, da

je bila izrečena tudi vrsta kritičnih pripomb. Nimam slabega občutka, ker sem prišel pogledat, kaj se bo tukaj dogajalo.

Glavno, kar me vznemirja tako v zvezi z Javorškom kot z našo splošno situacijo, pa je tole: kakorkoli obračamo, govorimo o klanih, o smereh, o generacijah, neka osnovna lastnost pa je za vse značilna, in to je nerazumljivo nezadovoljstvo z vsem.

Drug proti drugemu, vsi skupaj proti kulturni politiki, sami očitki, kot da vsakdo, razen seveda prizadeti, uživa na račun drugih neke posebne privilegije, ali klanovske ali družbene ali materialne itd. Za nekoga, ki stoji zunaj tega, in tudi za širšo javnost, ki vse to spremlja, pa nima možnosti preverjanja, je resnično videti, kot da je naše slovensko kulturno življenje, zlasti pa literarno, pravcata jama razbojnikov, v kateri skušamo drug drugega kar se da učinkovito uničevati.

Zlobec zato tudi pozdravlja

polemike zadnjega časa, ne glede na enostranosti in tudi nesramnosti, ker mislim, da nam manjka ravno dialoga, s pomočjo katerega bi prišli do razprave o problemih, medtem ko smo se zmerom ustavljali pri ljudeh in medsebojnih diskvalifikacijah.

Vsaj začasno je nemara treba požreti tudi te neprijetne, nečedne osebne stvari, da bi vendar enkrat prišli do resnične kulturne in literarne, pa tudi družbene problematike.

Debata je izzvenela v naslednjo izjavo pesnika Mateja Bora, kjer smo spet soočeni z vprašanjem resnice, z vrednostjo neke „do konca“ izpovedi, s potrebo, da bi bilo vse nekje zapisano „tako kot je v resnici bilo“, kar vse seveda dokazuje, da lahko čez vse, kar je bilo doslej zapisanega, udarimo z veliko „štampljko“ — NERESNICA... Takole zaključuje Bor:

Nehote se sprašujem, ali obstoje pri nas še vedno neki tabuji, o katerih se sicer govori, a ne javno. O njih se ne piše; če se že piše, je to glede na material, ki ga uporablja, nekakšna kriptografska literatura. Ali ni eden izmed grehov, ki jih kritika očita Javoršku, prav ta, da se je dotaknil tabujev in travm, in sicer na način, o katerem bi bilo bolj sprejemljivo, ko bi se kot pisatelj lahko drugače in do konca izpovedal, tako pa ni mogel stvari obravnavati tako, kot bi jih mogoče sam želel in kot bi želeli tudi mi in sicer, da pride do neke katarze, do neke resnične izpovedi. Edvard Kocbek mi ne bo zameril, če povem, da sem bil svoj čas pri njem in mi je rekel: nekoč je prišel k meni v tole sobo Pirjevec in dejal, da mi tiska knjigo v Mariboru, pri Obzorjih, pod pogojem, da napišem vse, kot je bilo. Kocbek je odvrnil: veš kaj, pripravljen sem napisati tako, kot je bilo, pod pogojem, da tudi ti napišeš knjigo, in sicer vse tako, kot je bilo. Niti ena niti druga knjiga ni bila napisana. Pač pa je Kocbek, nimam razloga, da mu ne bi verjel, še dejal,

da je Pirjevec pri tem zardel. Nekoč sem se s Pirjevcem tudi sam dolgo pogovarjal, ko je šlo za Sodobnost, ko sem se jaz postavil na stališče Socialistične zveze. Tisti, ki smo takrat pritegnili Socialistični zvezi, smo bili označeni za režimovce, kar je najslabša stvar, ki jo lahko človek v tej družbi doživi. Vendar sem rekel, da kot pesnik revolucije oziroma človek, ki je to revolucijo ne samo odražal, ampak jo tudi pomagal uresničevati, je neogibno del tega režima. Kako naj ne bom za ta režim, če pa sem njegov del, v dobrem ali slabem?

(XVI. poglavje — nadaljevanje s 141. strani)

Javoršek pa je popoln negativist, kot piše Bojan Štih:

Stojim v najstarejšem delu katedrale Svetega Vida in pod gotskimi oboki se vrnem k literarno zgodovinskemu vidiku Javorškovih Nevarnih razmerij. Ta „vidik“ pa je pravzaprav ukan. Zvijača. Dejstvo, ki sem se mu najbolj uprl, ko sem bral Javorškova pisma, je dejstvo popolne črne teme na njegovem firmamentu slovenske kulture in literature. Na tem nebu je le petero črnih zvezd-lukenj: zločin, sadistično likvidatorstvo in samomorilsko zvodništvo, izdajalstvo, strahopetstvo in dezerterstvo in pa idejno diverzantstvo. Svetlih stalnic in premičnic na Javorškovem nebu ni. Pred seboj imamo tedaj pravi pravcati planetarij strahu, nasilja, grdobij, sadomasohizma, izdaje in popolne, v krvi uživajoče človeške norosti. Javorškova personalna sestava slovenske umetnosti in kulture je — kot že rečeno — namerno zožena in pomanjšana. Temelji v sistemu eliminacije, skoroda bi človek dejal defenestracije. Kajti vsi, ki niso Javorškovi nasprotniki oziroma zoprniki na eni strani, in na drugi strani njegovi maloštevilni prijatelji in zavezniki, so izbrisani iz seznama slovenske literature, s katerimi manipulira po mili volji pisec Nevarnih razmerij. Na eni strani peterica negativnih likov in tipov, na drugi pa le Jupiter v podobi Josipa Vidmarja. Z nekaterimi lunami. Kajpak.

Toda, nadaljuje Bojan, „slovenska literatura ni sestavljena iz dveh levih in treh desnih razbojnikov, pa pollevega in poldnesnega njihovega komentatorja, življenjepisca in Pilata“. Nato našteje celo plejado ustvarjalcev, ki niso „ne ubijali in ne nečistovali, ki niso bili ne strahopetci, ne tihotapci“. Šo pa zato dokaz „moralnega zdravja slovenske predvojne, medvojne in povojne literature.“

Tu se torej Bojan priklanja do najbolj upravičene kritike Javorškovega dela in — na prvi pogled vsaj — bi mu bilo težko ugovarjati, če spregledamo moralno odgovornost, ki jo tudi ti ustvarjalci nosijo za vse, kar je revolucija prinesla slovenskemu človeku, predvsem pa za tisto poslednje zverinstvo.

Bojan nato zavrača Javorškovo trditev, da je vsa revolucionarna inteligenca po vojni na en ali drug način dezertirala, ter pri tem pogumno opozori na dejstvo, da se Javoršek samo Vidmarja ne upa lotiti. Toda dalj tudi Bojan ne gre: „Ni zdaj in tu priložnost, razpravljati o vlogi Josipa Vidmarja... zato mu Javorškova adoracija bolj škodi kot koristi. Nekoč pa bo vsekakor treba odgovoriti, zakaj se je med veliko večino... slovenskih ustvarjalcev... in Josipom Vidmarjem tolikokrat vzpostavilo silovito napeto razmerje..." itd.

Sredi praškega Karlovega mostu stoji Slovenec Bojan Štih; v ušesih mu brni tretji stavek Mozartove Praške simfonije in čudne misli ga obhajajo...

Na Starem Karlovem mostu ogledujem znamenitih tri deset skulptur svetnikov in svetnic, ki si jih tudi v času najhujše stalinistične strahovlade nihče ni upal odstraniti in jih zmetati v sivozeleno Vltavo. Kaj pa naše razdejjane stare in iz starodavne naivne poezije porojene kapelice in podrtja znamenja, ki so skozi stoletja krasila našo deželę? Kje so? (Ah, Bojan, Bojan, ali res ne veš, kje so?)

Nenadoma se mu pojavi dramatična primerjava: Karlov most in Javorškovo pisanje...

Kakšen pa je neki naš Karlov most? Karlov most, ki ga gradi Javorškovo pisanje v Nevarnih razmerjih? Namesto Pietata vidim kip morilca, namesto Svetega Vavla me pozdravi kip samomorilskega zvodnika. Svetega Antona Padovanskega je zamenjal kip izdajalca, tam, kjer bi moral stati Janez Nepomuk, stoji zdaj kip dezerterja in namesto kipa Svetega Avguština se globno nasmehne kip idejnega diverzanta. Pankrti revolucije in kulture. Most tedaj, kakršnega — če ne pomislimo na Dantejev Pekel — v vsej človeški zgodovini še ni postavil nihče. Most, kakršnega doslej še ni izoblikovala nobena pisateljska fantazija in ga do Nevarnih razmerij tudi ni opisalo še nobeno pero, čeprav ni naroda, ki ne bi v svoji zgodovini imel Machethov in Rihardov Tretjih. Takega mostu pa ni bila sposobna roditi niti fantazija Markiza De Sada, pa tudi tista fantazija ne, ki jo je posredoval Leopold Sacher-Masoch. Ali pa Natalie Barney ali Wilhelm Reich, če imenujem vsaj najbolj razvpita imena tako imenovane sadomasohistične literature. S katere koli zemljepisne, duhovne ali kulturno-politične točke pogledam na most z Javorškovimi skulpturami, v vseh primerih se razmišljanje konča z ugotovitvijo, da je njegov pisateljski pogled kljub formalističnimi kultiviranosti izraza in kljub navidezni polemčnosti v svojem jedru in bistvu avdarle pogled — deželnega narcisa. Iz duhovite socialne in psihološke analize narcisima, ki jo je napisal Christopher Lasch (The Culture of Narcissism) večkrat citirajo tole misel: „For

the narcissist the world is a mirror, whereas the rugged individualist saw it as an empty wilderness to be shaped to his own design." Kdo bi prevajal!

Drug Javorškov greh torej: prevelika zaverovanost vase in prevelika dražljivost njegove moralistične (ministrantske?) preteklosti, ki izziva kot predolga kombineža. Bojana zajame neka sveta, libertinska jeza:

Ali smo že pozabili, kaj vse so počeli naši predniki s Prešernovim zasebnim življenjem? Ali ni naša klerikalna, malomeščanska in bajtarsko-bastardna hudobija izbrskala že v času njegovih dni vse grehe poetove in ga v imenu svoje morale nato odstranila kot kurbirja in pijanca iz javnega življenja? Pa Ivan Cankar? Ali niso branjevci z zbiralsko strastjo znesli na beli dan vse njegove grehe in Cankarjevo življenje spremenili v en sam kup svinjarij? In Slavko Grum in njegovi grehi! Ah, sladkost morfija! Danes beremo knjigo o grehih Javorškovih nasprotnikov. Kaj pa, če bomo jutri začeli brati knjige o Javorškovih (in drugih) zasebnih „grehih“, zakaj povsem naivno bi bilo misliti, da tako imenovana „grešna“ dejanja Jožeta Javorška (in drugih) niso zapisana in „dokumentirana“ v kar se da velikem številu zasebnih beležnic njunih sodobnikov! Zoprna opravila so to, ki pa jih prav Javorškova Nevarna razmerja postavljajo na visoki pedestal odlične kritične in idejne literature. In to popolno karikaturu kritične literature zdaj slovenska konsumentska množica bere zato, ker je žejna škandalov, klepetanja, opravljanja in ker ta množica nikoli, ne v preteklosti, a tudi ne v sedanjosti ni bila duhovno sposobna brati, recimo Prešernovih poezij. Resnično bastardna situacija našega sedanjega nacionalnega in kulturnega trenutka! In seveda tragični poraz vseh nas skupaj. Kaj pa ima opraviti Beethovnov nečedno zasebno življenje z Deveto simfonijo? In Villonove Balade z njegovimi „zločini“, pa Rimbaudove „packarije“ z njegovo poezijo? Ali ne bi bilo bolj koristno in tudi prav, če bi presojali človekova ustvarjalna dela, zakaj za svoja dejanja, dobra ali slaba, naj bo človek odgovoren predvsem samemu sebi oziroma zakonom zunaj umetnosti.

Ne morem in ne znam si razložiti, zakaj se je Javoršek odločil za ekskomunikacijo svojih oseb in zakaj ni sprejel analize kot metodološkega izhodišča svojega pisanja. Ali res ni v nobenem Javorškovem „junaku“ prav ničesar dobrega, pozitivnega, spodbudnega in človeškega? Nobeno še tako zavrženo in od življenja prekleto in alienirano bitje ni brez te ali one pozitivne človeške poteze. Dvomim, da tega Javoršek ne ve.

Nobeno bitje... ni brez pozitivne... človeške poteze... — Javor-

šek pa pravi, da so partizani z Janezom Remicom ubili intelekt, ki je bil enak Čopovemu...! —

Tudi Bojan Štih zamerja Javoršku njegovo selektivnost: iz vseh medvojnih in povojnih ustvarjalcev je izbral samo nekaj „junakov“, katerih grehi in ničvredna dejanja so tako hudi, tako veliki in tako strašni, „da je spričo njihove apokaliptične zločinske teze eksistenčno in eksistencialno vprašanje o slovenski literaturi... postavljeno na dnevni red z naravo in tezo kategoričnega imperativa... literatura, ki poraja iz sebe take spake..., je izgubila moralno pravico do nadaljnjega obstoja.“ In potem sledi nekakšna eskalacija vprašanj na Javorškov račun: „Ali Javoršek ničesar ne ve o ekološki nesreči slovenske pokrajine, ki jo povzroča slovensko gospodarstvo? Mar res ne vidi bizantinsko-lavantinske in balkanske zanemarjenosti naših mest? Ali nič ne ve o slovenskem zdomstvu? Ali o umirajočem manjšinskem slovenskem jeziku v nekaterih slovenskih krajih in mestih? ALI NE POZNA ŽALOIGRE, KI POVE, DA JE IZ KRVI RDEČE MLADIH PARTIZANOV ZRASLA MARSIKJE BAHATA PALAČA NOVEGA, NADUTEGA IN PARVENIJSKEGA MEŠČANSTVA?“... (Zakaj pa je bil Djilas zaprt?)

Praška simfonija je izzvenela... in Bojanu se v njenih zadnjih akordih porodi tudi dokončni obračun z Javorškom:

...treba je ob koncu reči, da Javorškova Nevarna razmerja ne povedo ničesar stvarnega in človeškega o slovenski literarni kulturi in politiki po letu 1945. Niti o živih ljudeh tistega časa. Pa tudi ne o mrtvih. Pred seboj imamo tedaj pamflet, ki je poskus diskvalifikacije tistih mrtvih in živih oseb te knjige in zunaj nje, ki zaradi svoje izvirnosti ali nasprotnosti nikakor niso ustrezale in ne ustrezajo okusu, merilom in normam avtorja Nevarnih razmerij.

Toda Bojan Štih bi ne bil Bojan Štih, če ne bi poskrbel tudi za dramatičen, teaterski „post scriptum“. Med branjem Javorškovih „Nevarnih razmerij“ je večkrat pomislil na neko drugo „čudno“ knjigo, ki je izšla daleč nazaj v zgodovini, a je med njo in Javorškovimi razmerji mnogo podobnosti, zlasti v „psihološki usmerjenosti obeh avtorjev“:

Pisalo se je leto 1922. Knjiga pa se imenuje „Moj odgovor“. Spisal jo je v Voldersu na Tirolskem doktor Ivan Šušteršič. To je knjižica, ki pripoveduje o „osebnih“ nevarnih razmerjih med prvo svetovno vojno in neposredno po njej. Opisuje, kako je avtor imel vedno prav in kako njegovi prijatelji niso imeli nikdar prav. „Moj odgovor“ je snopič polresnic par excellence. Njihov avtor pa je avtoritativni tožnik in sodnik v eni osebi. Kajti vse, kar je Šušteršič mislil, delal ali načrtoval delati, je menda čista, zveličavna in neovrgljiva resnica. Zato v imenu te „resnice“ izreka sodbe, ki so brez priziva in obtoženci nimajo pravice do obrambe. To so seveda

sodbe nad nekdanjim prijatelji in sodelavci, s katerimi je Šušteršič sodeloval dolga leta v javnem življenju, a jih je spremenjena politična usoda nenadno razdružila. Vsi tisti, ki zaradi novih okoliščin po letu 1918 niso bili več Šušteršičevi prijatelji, marveč so bili le še njegovi (politični) nasprotniki, so seveda na mah postali bitja, ki nimajo ničesar v sebi, ne na sebi in pri sebi, kar bi bilo vsaj v količini ščepca negrešnega, nehudodelskega. Kakšna usodna podobnost med „Mojim odgovorom“ in Nevarnimi razmerji! V Javorškovih pismih se, kot pove primerjava, spet pojavijo nemoč, slab vid in divji srd, kakršne bralec lahko občuti že v Šušteršičevem pisanju.

Primerjava med Šušteršičem in Javorškom je vsekakor zanimiva. Da pa jo Bojan sploh navaja, je prav toliko presenetljivo kot značilno. Lahko bi namreč mirne duše zapisali, da imata oba prav — Šušteršič in Javoršek. Šušteršič dobiva v kontekstu časa celo prizvok nekega preroka, vidca; zato bi ga morali misleči ljudje doma in v tujini prebirati z vso resnostjo, ne pa ga odpraviti z zamahom roke, ali pa z obtožbo „polresnic par excellence“.

Ne bi rad načenjal debate o klerikalizmu in „klerikalizmu“, ali celo o tistem nesrečnem „kranjskem klerikalizmu“; bilo pa bi vsekakor zanimivo, kako bi Bojan Štih po svoje obdelal nekaj najbolj značilnih Šušteršičevih navedb, kot npr.:

Pod klerikalizmom razumevam politično stranko, ki se naslanja v prvi vrsti na cerkveno hierarhijo in črpa iz nje svojo politično moč. Cerkvena hierarhija je okostje klerikalne organizacije. Vsi drugi strankini organizmi so le priveski hierarhije in stoje direktno ali indirektno pod njenim vodstvom, četudi se nahajajo dostikrat formalno pod posvetno režijo. Organična zveza stranke s cerkveno hierarhijo ji daje pečat političnega eksponenta Cerkve. To bi bili glavni, vsepovsod veljavni znaki klerikalizma.

(Sledi)

NAŠI MOŽJE

Dne 12. oktobra 1982 bo obhajal svojo 60-letnico soborec Franc Holzan.

Dne 25. oktobra 1982 pa bo dočakal 70 let soborec Anton Stražšar.

Oba slavljence živita v Velikem Buenos Airesu, sta zvesta naročnika Tabora in jima kličemo še na mnoga, mnoga leta!

Pismo Martinu Krpanu

Martin Krpan,
z Vrha od Svete Trojice,
usmili se nas!

Vse polno Brdavsov, okrutnih, pohotnih
že leta in leta pri nas gospodari;
nešteto krivic in zločinov strahotnih
imajo na duši ti kruti barbari.

In narod postal je trpin, klečeplazen,
v tujino se seli in pije čez mero,
in domek naš lepi je vedno bolj prazen,
Boga so ubili, pradedovsko vero.

Saj danes so v modi le rdeči preroki,
glej, stripe izdajajo Marxu na čast;
kot papige stare, kot tepci brezoki,
ponavljajo fraze, delé si oblast.

Prestavil si tvojo kobilico s póti,
ko cesar pozimi se peljal je v Trst;
udari, Martin, da se drzni faloti
pogreznejo v zemljo in v črno to prst!

IZ DRUŠTEV

ŽALNA PROSLAVA ZA DOMOBRANCE 31. maja 1982 v Triglavskem Parku

(Govor soborca Ludvika Kolmana)

Milwaukee (Z.D.A.)

Ko sem se odpravljaj na Park, me je nekdo vprašal, če mislimo spet oživljati Domobrance.

Sedaj vam odgovarjam na to vprašanje. Seveda je popoln nesmisel oživljati Domobrance, kajti pokojni Domobranci so veliko bolj živi kot mi, saj so že dosegli večno življenje.

Je pa naš namen ohraniti spomin na pokojne ŽIV, da bi ljudstvo vedno cenilo in spoštovalo dejanja in napore pokojnih, za dobro naroda in čast božjo. To je naš cilj.

Ker smo se nekateri borili skupno s padlimi Domobranci, ali moralno

in idejno podpirali pokojne — je torej naravno, da se trudimo za gornji cilj! Imamo pa tudi dolžnost do našega ljudstva doma, da mi v zamejstvu v njihovem in našem namenu prirejamo žalne proslave v čast mrtvih junakov.

Nadalje, Domobranci zaslužijo vse naše spoštovanje, kajti niso umrli kot čisto navadni ljudje. Pomislimo samo na dejstvo: Ko se je nekdo pridružil Domobrancem, je tisti moment že vedel, da je obsojen na smrt od komunistov — če ga le dobijo v roke. In glejte, to in takšni so bili ljudje, ki so se borili za narod in Boga. Imenujemo jih Domobranci! Več kot 90% teh so komunisti pobili!

Domobranci pa niso umirali samo za blagor naroda — ampak tudi za Boga — in po svetem pismu — tisti, kdor da življenje za čast božjo — je velik v božjih očeh. Zato so pokojni borci naši največji zavezniki na zemlji — ker so tudi naši prosilci v nebesih. Mi in naš narod jih bo silno potreboval, zato ne pozabimo njih in njihovih naporov za nas.

Ne smemo jih pozabiti tudi zaradi tega, ker se komunisti tako silno trudijo, da se domobranska tragedija popolnoma prezre — in izbriše s površja zemlje.

Če mi ignoriramo pokol Domobrancev, potem se mi nehote strinjamo z ubijalci, jim priznavamo „pravično“ zmago — in komunisti nam bodo kmalu naprtili, da se mi sami nekako čutimo krive.

Dejansko stanje in resnica je čisto drugačna in komunizem je ne prenese, kajti resnica razkriva pravo in odbijajočo podobo komunizma. Še enkrat zato ponavljamo — partizani ne bi mogli nikdar nastati, če bi ne bilo okupatorjev in nikdar ne bi komunisti prišli na krmilo doma, če bi zavezniki z leve in desne ne podpirali komunistov. Sovjetske bande so šle preko Jugoslavije zato, da so ustoličile Tita za gospodarja v naši državi — in zavezniki so s tem soglašali! Zakaj? Ne smemo pozabiti, da so Sovjeti takrat imeli odločujočo besedo v zboru zaveznikov; in tudi vpliv komunistov je narastel.

Svetovna komunistična centrala je tako uspela infiltrirati vse zapadne vlade z najboljšimi komunističnimi agenti. En sam primer: Ameriški predsednik Roosevelt — o katerem ne more nihče reči da je bil komunist ali komunistični somišljenik — je nevede imel za svojega svetovalca v Jalti Stalinovega agenta — njegovo ime: Albert Hiss; o tem dobro piše Slovelec-Amerikanec — Dr. Andrej Kobal.

Naši komunisti doma pa so poročali v svet in komunističnim centralam o okupatorskih divizijah, ki so jih partizani zdecimirali, o zažganih vojnih skladiščih itd., itd... Dosegli so tudi, da so bili Domobranci ožigosani kot kolaboraterji. Vse to so potem komunistični agenti trobili na ušesa zavezniskim vladam kot gola dejstva overovljena po zveznih oficirjih — nastavljenih pri partizanih, in te so jim na žalost verjele.

Partizani sami niso izvojevali nobene zmage nad Domobranci — okupatorja pa so se dosledno izogibali. Če bi si kdo doma danes upal povedati resnico ne bo živel dolgo. Mi pa se bomo vkljub vsemu vedno borili za resnico o Domobranci in za njihov časten spomin.

Če mi to opustimo, kaj potem? — Naši zanamci bi približno takole govorili: Resnica je, da so komunisti pobili Domobrance, toda tisti, ki so s pokojnimi sodelovali, so jih duhovno uničili, ker so pokopali resnico in spomin na svoje soborce. To bi bila težka obsodba za nas vse — grenka kot smrt sama.

Torej ne pozabimo pokojnih in njih dela — da ne bo Bog pozabil na nas in naš narod.

Pomislite samo na komunistično prepričanje: Boga ni — Posmrtnega življenja ni — ne kazni — ne plačila. Zato si komunisti morajo ustvariti svoj raj samo na tej zemlji. In za ta raj so — in bodo — morili, zapirali in požigali.

Po našem odhodu 1945 leta je Aleš Bebler izjavil: Če bi mi kdaj morali zapustiti domovino — ne bi šli peš, s konji, s kravami — kakor „belčki“ — mi bomo šli z avtomobili, ker smo si ustvarili kapital zunaj — raj na zemlji. Mi smo že davno vedeli, da visoki komunisti jemljejo dolarje, ki so bili namenjeni ubogemu ljudstvu in jih nalagajo v inozemstvu. Tudi bojazen o zlomu komunizma je utemeljena. Kdaj bo prišlo do tega zloma ne vemo. Vemo pa to, kadar se bo komunizem zrušil, bo kakor sodni dan, kajti zapostavljene množice bodo zahtevale maščevanje. To pa prepustimo Bogu.

Še enkrat — kot zavedni Slovenci in iskreni kristjani se moramo vedno in povsod boriti proti komunizmu. Danes se borimo na Triglavskem Parku — na Pristavi v Clevelandu — v Argentini — v Canadi — in povsod, kjer prebivajo Slovenci.

Tako nam tudi naročajo pokojni Domobranci: „Bratje in sestre — nadaljujte našo borbo za Boga, Narod in Domovino!“

Mirku Žitniku v spomin

11. julija t. l. je odšel v Večnost Mirko Žitnik — mož, kateremu so bile značajnost, poštenost, vera in slovenstvo prirojene lastnosti. Te pokojnikove človeške vrednote so bile zadosti močne, da se ga ob njegovi smrti spominjamo, četudi ni bil član naše organizacije.

Naključje je hotelo, da sem Mirka mogel spoznati v kleparskem podjetju v okolici mesta San Martín, kamor je prihajal vsak dan na delo iz oddaljenega Lanusa.

Pokojni Mirko ni bil indiferenten za svetovne dogodke, katere je dobro poznal in razumel; zlasti občutno pa je doživljal slovensko zdonsko problematiko na verskem in političnem področju.

Komaj nekaj let po nastanku naše organizacije in njega glasila „Tabor“ mi je Mirko kot prepričan demokrat prerokoval nekako takole: „Reviji Tabor gre zasluga, da je misel za demokratično mišljenje Slovencev na tujem po dolgih letih zopet zaživelo v praksi...“

Da, dragi Mirko, drevesce demokratičnosti, ki so ga vsadili v zem-

ljo ameriškega kontinenta slovenski protikomunistični borci, zbrani v Taboru, se je v dveh desetletjih svoje rasti razvilo v krepko drevo, ki daje iz leta v leto dobre sadove Slovincem v zdomstvu. Taki sadovi so npr. Bela knjiga; Komunizem, kakršnega sem jaz poznal; Slovenija, dežela moje radosti in bolečine; slovensko Zavetišče dr. Gregorija Rožmana in še mnoga dela in storitve, katere so razsvetljevale Mirkovo srce v življenju, sedaj pa mu služijo kot kamen-nagrobnik, postavljen daleč od njegovega rodnega Grosuplja na Dolenjskem.

Bog naj mu nakloni večnega miru; njegovi družini pa naše globoko sožalje!

Prijatelj

N. F.

NAŠI MRTVI

✦ Ivan Drčar

Ob zaključku te številke Tabora smo prejeli sporočilo, da je umrl 21. junija 1982 v Cicero — Illinois — ZDA, bivši načelnik štaba Slovenskega domobranstva podpolkovnik Ivan Drčar.

Pokojni se je rodil v Toplicah na Dolenjskem. Bil je aktivni častnik jugoslovanske vojske. Takoj po invaziji Nemcev se je uvrstil v protikomunistične vrste. Najprej je bil v skupini gen. Andreja Glušiča — Draže Mihajlovića. Leta 1944 pa je vstopil v Slovensko domobranstvo, kjer je organiziral podoficirsko šolo in prirejal razne vojaške strokovne tečaje.

Po internaciji podpolkovnika Peterlina je pokojni prevzel načelstvo štaba Slovenskega domobranstva.

Umrli je v starosti 70 let.

✦ Dekan Ciril Milavec

V soboto, 24. julija 1982 je umrl najstarejši slovenski duhovnik v Argentini biseromašnik dekan Ciril Milavec.

Pokojni dekan je nekaj mesecev preživel tudi v Zavetišču Dr. Gregorija Rožmana a ker se mu je zdravstveno stanje poslabšalo se je ponovno preselil v Dom sv. Vincencija v Slovenski vasi v Lanusu, kjer so se mu iztekale ure življenja.

Pokojni je bil Notranjec, rojen v vasi Jakovica pri Planini, okraj Logatec. Meseca junija je izpolnil 89 let.

Zavetiščni odbor se ga hvaležno spominja, ker je za časa svojega bivanja v Rožmanovem zavetišču dajal poguma in duhovne tolažbe zavetiščnikom.

Ohranili ga bomo v hvaležnem spominu!

Sestri gdč. Olgi in ostalemu sorodstvu naše sožalje!

† Anton Simončič

Zopet je smrt posegla v naše vrste. Dne 31. julija 1982 je umrl na svojem domu v Villa Ballester — Buenos Aires, domobranski invalid — soborec „šime“ — Anton Simončič.

Rodil se je 20. maja 1924 v št. Rupertu na Dolenjskem. Kot mlad fant se je pridružil Vaškim stražarjem in pozneje Domobrancem. V borbah s komunisti je bil težko ranjen in bolehen ostal vse življenje. Zapušča ženo in hčerki, v domovini pa tri sestre.

Naslednji dan je bil pokopan na sanmartinskem pokopališču in se je od njega ob odprtem grobu poslovil inž. Anton Matičič.

Naj mu bo lahka tuja zemlja — sorodnikom naše sožalje!

11. julija 1982 je umrl v Slovenski vasi v Lanusu pri Buenos Airesu g. Mirko Žitnik. Pokojni je bil doma iz Grosuplja in je dočakal 78 let.

13. julija 1982 so se iztekle ure življenja v Domu sv. Vincencija v Slovenski vasi v Lanusu g. Janezu Tršan. Pokojni je svoječasnno živel v Boulogne, Buenos Aires, in je bil aktiven član slovenske skupnosti, posebno v Slovenskem domu v Carapachayu, v kateri bližini je tudi živel. Pred leti se je zaradi rahlega zdravja podal v ta Dom. Doma je bil iz Smlednika na Gorenjskem in je dopolnil 78 let. Bil je redni naročnik Tabora ter redni član Zavetišča dr. Gregorija Rožmana.

Oba pokojna bomo ohranili v dobrem spominu!

Žalujočim naše sožalje!

NA UREDNIŠKI MIZI

Opozorilo: V Taboru štev. 5-6/82 je bila med str. 96 in 97 vložena priloga „Slovenija, dežela moje radosti in bolečine“ rev. Vladimirja Kozine (strani 17-32). Ker je bilo v tej prilogi, a prav posebno v poglavju 7-8 in 9 mnogo tiskarskih napak, zato ponovno objavljamo ves vložek t. j. strani 17-32 v tem Taboru (štev. 9-10/82).

Pripomba: V štev. 7-8/82 Tabora na str. 142 je bil objavljen članek „40-letnica prvega oboroženega nastopa in trdnjave Sv. Urh“. V tem članku je bila nehote izpuščena zahvala prijatelju Francu Miklavcu, ki je ob tej priložnosti daroval za skupno kosilo 30 kg „Miklavčevih“ krvavic. Iskrena mu hvala!

Opozorilo: Uprava revije Tabor naproša vse naročnike Tabora, da čimprej plačajo zaostalo naročnino. Prav posebej opozarjamo one, ki dolgujejo za več let, ker bomo tem nerednim plačnikom ob koncu leta ustavili pošiljanje Tabora.

Od 1. - 6. do 31. - 7. - 82

Za zavetišče:

Repar Jože	40.000
Matevžič Janez (junij) ...	1.000.000
Jerovčič Marija	1.000.000
Rev. Avguštin Albin	11.000
N. N., Capital	40.000
Hribar Viktor	600.000
Tomazin Franc	16.000
Bras Rudi	40.000
Bras Cvetka	40.000
Tomaževič Franc	40.000
Seršen Jurij	16.000
Filipič Andrej	40.000
Avguštin Franc	16.000
Mustar Stane	100.000
Hren Ludvik	40.000
Tomaževič Anton	40.000
Pustovrh Janez	16.000
Peterlin Majda	40.000
Tomazin Jernej	16.000
Filipič Marjan	40.000
Lipušček Silvo	16.000
Truden Slavko	60.000
Bec Milan	220.000
Jenko Janez	450.000
Zupanc Mira	20.000
Gerčar Viktor	60.000
Bodnar Anton	60.000
Zihrl Jože	40.000
Matevžič Janez (julij) ...	1.000.000
Dr. Stare Alojzij (Cerkv. nab. pri pogrebni sv. maši za pok. Fr. Suljanom) .	166.000
Dobiček pri prireditvi 30. 5. 1982. v Zavetišču	10.748.000
V spomin na pok. A. R. O.:	
Ribnikar Rudolf	100.000
V spomin na pok. <i>mamo</i> :	
Puhek Ivanka	50.000
V sp. na pok. <i>Poldeta Laha</i> :	
Dimnik Dušan	100.000
Kosančič Bogdan	100.000
V sp. na pok. <i>mamo Kinkel</i> :	
Pavlovčič Anica	50.000
V sp. na p. <i>očeta in brate</i> :	
Žerovnik Jože	100.000

V spomin na pok. *starše in brata Franceta*:

Šurman Vera	60.000
V spomin na pok. <i>Kristino Mikelj</i> :	
Tomaževič — družina	500.000
V spomin na pok. <i>Ksenijo Rupnik Dr. Kociprovo</i> :	
N. N., Martinez	336.000

Za gradnjo:

Dolinar-Jeločnik	500.000
v dolarjih:	
Patrič Lojze, Cleveland ...	8

Tiskovni Sklad Tabor:

Prod. let. Tabora	120.000
Miklič Martin	20.000
Puhek Ivanka	20.000
Oblak Franc	20.000
Šiler Ivan	20.000
N. N., R. Mejia	20.000
Mehle Ivan	20.000
Zbrano na odborovi seji	
D S P B Tabor 25. 7. 1982.	160.000
Dr. Luskar Franc	200.000

v dolarjih

DSPB Tabor — Milwaukee	25
Jakoš Ivan	20
Kolman Ludvik	15
Kunovar Ivan	10
Simoni Janko	10
Mejač Franjo	10
Mejač Miha	10
Bambič Ivan	8
Janežič Slavko	8
Škof Franc	8
Cimrmančič Jože	3
Galič Lojze	3
Kotar Rudi	3
Kralj Dimitrij	3
Levičar Janez	3
Strmšek Anton	3
Cergol Izidor, Australia .	22

Invalidski Sklad:

(v pesih:)

Eržen Anton	70.000
-------------------	--------

v dolarjih:

Dejak France, Cleveland ..	20
----------------------------	----

V nedeljo 5. septembra 1982

bo v slovenski cerkvi sv. Marije Pomagaj
ob 9.30. uri sv. maša in proslava

gen. Leona Rupnika in dr. Lovra Hacina

ob 36-letnici njune mučeniške smrti

V S E B I N A

El comunismo, nuestro enemigo de hoy, de ayer y de siempre	145
Komunizem — naš sovražnik danes, včeraj in vedno	146
Ob misli na generala Leona Rupnika (lic. I. Korošec)	147
Zvestoba do groba	148
Odporniško gibanje v Sloveniji	153
Takó mimogrede... (-ek)	161
Jože Javoršek — samotni jezdec (EPK)	163
Naši možje	171
Pismo Martinu Krpanu (D. O. Jeruc)	172
Iz društev	172
Mirku Žitniku v spomin (N. F.)	174
Naši mrtvi	175
Na uredniški mizi	176
Darovali so	III

Correo
Argentino
Sucursal
J. L. Suárez
(Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 8133

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 2619